

quod quidem quia sensu cognoscitur, nō rectè solis proprium statuit. Incertum enim erit cum sol occiderit, an supra terram feratur, quod tum sensus oculorum nos deficit. At in cōfirmatione huius loci vsus erit, si propriū statuamus eiusmodi, quod sensu non sit perspicuum, aut certè quod si sensum mouet, perspicui potest necessario cōuenire. Hac enim ex parte rectè statutum erit propriū. ut si quis extremitatis proprium ponat, quod primū colore inficitur, is illo toto, colore inficitur, quod sensum mouet, ille quidem utitur, sed eiusmodi quod perspicuum est semper conuenire. Ita hac ex parte rectè statutū est extremitatis proprium. Iam in reprehensione videndum erit, an definitionem ut proprium posuerit. sic enim proprium non rectè ponetur, quando quidem non debet proprium rei vim naturamque explicare. Cuius exemplum erit si quis hominis proprium dicat, animal gradiens bipes, proprium enim hominis statuet, quod quid res sit, explicat. Non igitur rectè statuit hominis propriū. In cōfirmatione autē huius loci vsus erit, si proprium eiusmodi statuamus quod vicissim dicatur, neque rei vim naturamque declaret. Erit enim hac ex parte rectè explicatum proprium. ut si quis hominis propriū ponat, animal cicur natura, proprium ille quidem statuet quod vicissim dicitur, sed quod non quid res sit, indicat. Ita fiet, ut hac ex parte rectè statutum sit hominis proprium. Con-

iunctus huic locusest in reprehensione & refutatione cū
 proprium datur, cuius nulla pars quid res sit explicet
 Oportet enim vt in definitionibus sic in proprijs primū
 genus exprimi, deinde iam hoc pacto adiungi cætera
 qua separant atque seiungunt. Non igitur recte pro-
 prium ponetur, quod non eo modo statuetur. vt si quis p-
 prium animalis dicat, animū habere, non ponet in qua-
 stione naturæ, animal, ex quo sequetur animalis p-
 priū non recte positum esse. In confirmatione autem consyde-
 radum est, an collocatum sit aliquid quod in quaestione
 naturæ dicatur de eo cuius proprium ponitur, & ita de-
 mū adiungantur cætera. Hac enim ex parte recte pro-
 prium datum erit. veluti si quis propriū hominis ponat a-
 nimal ad scientiam & cognitionem natum, is & pro-
 priū quod in quaestione naturæ aliqua ex parte positū
 est, dabit. & ea ex parte hominis proprium rectè explica-
 bit. Ac vtrum recte an minus recte proprium datū sit
 & explicatum, ex ijs locis qui adhuc sunt expositi, intel-
 ligere debemus. Utrum autem id propriū sit omnino III
 quod explicatur & datur, nec ne, ex ijs quos deinceps ex-
 ponemus, licebit concludere. Iisdem enim locis aliquid
 omni ex parte recte poni proprium concludemus, quibus
 propriū omnino statuitur. quorum primus erit in refu-
 tatione diligens eorum omnium animaduersio & consi-
 deratio quorum propria dabuntur. veluti videndum erit

an ea ex parte qua datur nō vere de singulis dicatur, an
 vero nō sit propriū vniuscuiusque eorum eius ratione cuius
 propriū explicetur: sic enim nō erit propriū quod esse
 ponebatur. vt quia de geometra nō verè dicitur, eum nul-
 la ratione falli posse, (fallitur enim geometres in falsa
 descriptione) nō est propriū futurū docti & artificis nō
 falli ratione. In cōfirmatione autem an in omnibus verè
 dicatur & hac ex parte qua sub illo toto genere cōtinen-
 tur videndū est, quoniā propriū erit quod positum est esse
 propriū, vt quia animal ad cognitionē & disciplinā per-
 cipiendā natum, in omni homine vere dicitur, & quia
 homo sit, eò hominis proprium erit animal ad discipli-
 nam percipiendā natum. Huius autem loci vsus erit in
 refutatione, quoties in quo nomen non etiam oratio
 vere dicetur, & cum in quo oratio non etiam nomē intel-
 ligi licet. In confirmatione autem cum in quo nomen
 etiam oratio, & in quo oratio, nomen quoque intelli-
 gitur. Alter locus est refutationis cum de quo oratio non
 etiam nomē, vere dicitur, & cum de quo nomen nō etiā
 vere dicitur oratio. tum enim quod positum est esse pro-
 prium, non erit proprium: quod ex hoc exemplo intelli-
 gi potest. Animal enim ad disciplinam & scientiam
 percipiendam natum in deo verè intelligitur, homo non
 intelligitur. ex quo efficitur non esse proprium hominis
 hoc totum, animal quod ad disciplinam cognitionem.

que percipiendam natum est. In confirmatione autem valebit, quoties in quibus omnibus oratio, nomen etiam dicetur: & in quibus nomen, etiam oratio quod enim proprium positum est non esse, proprium erit. Quod hinc intelligi potest, quia de quibus illud totum habere animum, etiam animal vere dicitur: & de quibus animal, etiam animatum, ita habere animum animalis proprium est. Refutationis tertius locus erit, si subiectum eius esse proprium statuatur, quod in subiecto esse dicatur, ut si quis proprium statuatur tenuissimæ rei ignem, quia rem subiectam, proprium ei quod de illa dicitur tribuit, certè non rectè posuit ignem proprium esse rei tenuissimæ. Ob eamque causam subiectum non est futurum proprium eius, quod in subiecto esse dicitur. sic enim idem multorum, & quæ specie differunt proprium esset, quãdoquidem multa quædam quæ specie differunt eidem conueniunt, quæ de eo solo dicuntur: quorum omnium, subiectum proprium futurum est, si quis isto pactum statuatur proprium. Ad confirmandum autem valebit, si id quod in subiecto inest, subiecti proprium esse ponatur: quandoquidem proprium futurum est id quod positum est non esse proprium, siquidem in solo eo intelligitur, ut dixi, proprium, cuius proprium esse dicitur, ut si quis terræ proprium dicat, corpus grauissimæ specie, is quia proprium subiecti dedit eiusmodi quod

& de solare, & ut proprium dicitur, efficitur ut recte po-
 situm sit terre proprium. Sequitur locus proprius refuta-
 tionis, si quis per cōmunionē proprium tribuat: non
 enim erit proprium quod positum est esse propriū: quip-
 pe cum id quod cōmunionē quadam cōuenit, ad vim na-
 turamque rei explicandam pertineat. Erit autem hoc
 modo positum proprium differētia quadam, quae de spe-
 cie aliqua dicitur. ut si quis proprium hominis dicat hoc
 totum, gradiens bipes, per cōmunionem quandam pro-
 prium explicabit, ex quo fiet, ut non sit proprium homi-
 nis gradiens bipes. Hoc loco videbit is qui cōfirmādi par-
 tes obtinebit, ne per cōmunionem propriū explicet, neque
 vim naturamque rei declaret: ita tamen ut vicissim de
 re dicatur. Quod enim positum est nō esse proprium, id
 proprium futurum est. ut si quis animalium proprium
 ponat hoc totum, quod vim habet sentiēdi, is nec propriū
 cōmunionē explicabit, neque tale quod vim naturamque
 rei declaret, & tamen eiusmodi quod vicissim de re dica-
 tur. Ita proprium erit animalis hoc totum quod vim ha-
 bet sentiēdi. Proximus locus refutationis erit, si do-
 ceatur proprium non posse vna cum re cuius propriū po-
 nitur coherere: sed vel posterius vel prius quam ipsum no-
 men rei conuenire. Sic enim aut nūquam, aut certē nō
 semper proprium est futurum id quod positum est esse
 proprium. Ut quia alicui prius conuenit esse hominem

posterius autem ambulare per forum, certè volitare in fo-
 ro aut nunquam, aut nō semper hominis est propriū. In
 cōfirmatione autē huius loci vsus erit, cū id quod propri-
 um ponitur, vnā cum re semper aderit necessario, neque
 definitionis vim neque differentia habebit. Sic enim pro-
 priū erit quod positū est nō esse propriū vt quia hoc totū
 animal quod ad disciplinā cognitionēque natū est vnā
 cum homine semper existit necessario, neque differentia
 est neque definitio, certè hominis propriū id ipsum futu-
 rum est. Sequitur locus refutationis, cum eorundē, quia
 eadem sint, non est idē propriū. Non enim quod positū
 est propriū esse, propriū erit, quod intelligi potest ex hoc ex-
 emplo. Nam quia eius quod persequendū est, propriū nō
 est, videri nonnullis bonum, ne eius quidē quod expeten-
 dum est propriū erit videri nonnullis bonum. Idē enim
 valent quod persequēdum est & quod expetendū. Is au-
 tem qui confirmabit, ex hoc loco argumētum ducet, quā-
 do eiusdem rei quia eadem sit, idem proprium esse pone-
 tur. Nam proprium erit quod positum est nō esse propri-
 um, vt hominis quatenus est homo, propriū dicitur, habe-
 re animū tripertitū, & mortalis quatenus mortalis est,
 tripartitū animū habere propriū erit. Valet etiā hic lo-
 cus in accidente, quoniā vsdem quatenus eadē sunt, ea-
 dem cōuenire aut nō cōuenire debent. Cōiūctus huic lo-
 cus est in refutatione, cū eorū quae sunt eiusdem speciei,

non ea ponuntur propria qua etiam eadem sint specie
 nō enim rei illius id quod positum est, proprium erit.
 vt quoniā eiusdem generis homo & equus habētur, neq;
 semper propriū est equi à se stare, ne hominis quidē pro-
 prium erit à se semper moueri & agitari. Sunt enim eiu-
 sdem generis moueri & stare per se, quoniam vtrique e-
 orum quatenus animalia sunt, hac conueniant. In con-
 firmatione autem illud vidēdum est, an eorum qua sunt
 eiusdē generis, id propriū statuatur quod semper ad idē
 genus referatur. erit. n. propriū, quod non esse proprium
 positū est, vt quoniā hominis propriū est esse gradientem
 bipedem, auis etiam proprium erit volucrem esse bipedē.
 Sunt enim hac eiusdē generis omnia. alia enim, vt spe-
 cies qua sub eodem sunt genere, cum sint animali subie-
 cta, alia vero vt generis animalis differentia. Sed hic lo-
 cus falsus est, cum alterum eorum qua numerata erunt,
 vni alicui soli speciei cōueniet, alterum pluribus, qualia
 sunt gradientes quadrupes. Quoniā autem idem & alte-
 rū multis modis dicuntur, difficile est si quis captionibus
 cōtra disputare velit vnius & solius alicuius rei explica-
 re propriū. Quod enim cōuenit alicui, cui quid accidit
 etiā accidētī cōueniet, si cū eo sumatur cui conuenit. vt
 quod inest in homine, etiā albo homine, si modo sit albus
 reperietur. Itēque quod in albo homine inest, id etiam
 in homine inerit. Sed quispiam multa propria refellet,

si subiectum aliud per se faciat, aliud si cum accidente
 cōiunctū sit. vt si dicat aliud esse hominē, aliud album
 hominē: idem fiet si aliud ponat habitum, aliud id quod
 ex habitu nominetur. vt enim quod in habitu inest, in eo
 etiā inest quod ab habitu appellatur: sic quod in eo quod
 ex habitu nominatur inest, etiam in habitu inest necesse
 est. veluti quoniam artifex ab arte dicitur, nō erit artis
 proprium non posse ratione dissuaderi: quippe cum id
 etiam artifice conueniat, qui nulla ratione de sentētia
 deduci dimoueri que possit. In confirmatione autem di-
 cendum est, non esse aliud omnino id quod accidit, & a
 liud in ipsum cui accidit, sicum eo comprehendatur
 quod accidit: sed ob eam causam aliud dici solere quod
 eorum sit natura & ratio diuersa, quoniam aliud est ho-
 minem esse hominem, & aliud hominem album esse ho-
 minem album. Præterea ex casibus eruendum est quod
 contra huiusmodi captionem adferamus: scilicet, non
 esse artificem aliquid quod ratione mutari non possit,
 sed eum qui ratione dissuaderi non possit. nec artem &
 scientiam esse id quod ratione sit immutabile, sed ip-
 sam ratione esse immutabilem. Nam ei qui omni ra-
 tione contendit, omni etiam ratione occurrendum. In
 refutatione proximus locus erit si quis velit aliquid quod
 natura inest explicare, eoque verbo id ponat, vt id sem-
 per inesse declaret. Sic enim fiet, vt iacere id & ruere

quod positū est proprium videatur. ut si quis hominis propriū dicat, esse bipedem, vult ille quidē exponere aliquid quod natura insitū est, sed oratione sua id quod semper insitum est, significat. ita non est futurū hominis proprium bipedem esse: quādoquidē nō omnis homo duos habet pedes. In confirmatione autem huius loci vsus erit, si id quod natura insitū est, propriū statuere velimus, idque oratione nostra exponamus. Neque enim proprium ex hac parte tolletur aut corruet. ut si quis propriū hominis ponat hoc totum, animal ad disciplinā & cognitionem percipiendam natū, idque significet oratione sua, natura illud esse insitum proprium, hac ex parte nunquā improbabitur hominis proprium esse id quod diximus. Iam vero in quibus est aliquid primū et aliquid cui per illud primū conuenire quippiā dicitur, difficile est explicare propriū. Nam si eius propriū dederit, quod in alio aliquo intelligitur, etiā de primo verē dicitur: si autem primi propriū ponat, etiā in illo quod in alio intelligitur reperietur. ut si quis extremitatis proprium dicat colore infici, etiā colore infici in corpore dicitur: quod si in corpore, etiā in extremitate. Ita fiet, ut nō in quo oratio, nomē quoque verē dicatur. Sepē autē accidit ut in quibusdā proprijs explicandis peccetur, propterea quod nec quomodo, nec quorum propriū ponant, explicent. Omnes enim enituntur proprium statuere id quod aut natura insitū

Et, quale est hominis bipes: aut quod hoc tempore conuenit: ut hominis alicuius quatuor habere digitos, aut specie quemadmodum ignis tenuissimis ex partibus constare: aut omnino & per se, ut animalis viuere: aut per aliud, ut animi, prudentia esse præditum: aut quasi in quo primū aliquid inest, ut in parte animi quæ rationis est particeps, prudentia esse sedem: aut ex eo quod aliquid habet, quæ admodum artificis est propriū, ratione de sententia deduci nō posse. Neque enim ex aliare, quam ex eo quod habet quicquam, ratione de sententia deduci non potest. aut etiam statuitur propriū ex eo quod aliquid habetur, sicuti propriū est scientia ratione non posse mutari: aut ex eo quod aliquid cōmunicatur, quale proprium est animalis sentire. Nam & si aliquid aliud, veluti homo sentit, tamē iam cum illo hoc cōmunicatur: aut ex eo quod communicat, ut alicuius animalis viuere. Si igitur non adiūgatur illud natura, certè in eo peccatur, propterea quod fieri potest, ut quod natura insitum est, ei non conueniat, cui natura conuenit: quemadmodū homini duos habere pedes. peccat etiam qui se nō explicat, propriū dare quod nūc sit proprium: propterea quod ex eo efficitur quod est proprium rei, certo quodā tempore illi non conuenire quale est, quatuor habere digitos hominē: si etiā nō exponat se id proprium ponere quod primū aut quod per aliud conueniat, non in quo oratio, etiam nomen verè di-

cetur. ut si quis colore infectum esse, vel extremitatis vel
 corporis proprium exposuerit. Quod si non ante expli-
 carit se id proprium dare, vel quia habeat ipsum, vel quia
 habeatur, certè id quod dedit non est futurum proprium,
 Nam si ei proprium tribuit cui hoc ipso convenit, quo ab
 aliquo habetur, etiã ei illud convenire perspicietur quod
 ex eo tale esse intelligitur quia in se habet quippiam: &
 si ei qui habet, tribuat, ei etiam quod habetur conveniet,
 quod fiet si hoc totum, ratione non posse dissuaderi, sci-
 entia aut artificis proprium esse ponatur. Atque etiam
 peccabit in explicando proprio qui non exposuerit se id
 statuere proprium, quod dat, vel ex eo quod participet, vel
 ex eo quod communicetur, propterea quod isto pacto alijs
 quibusdam conveniet proprium. Nam si in eo statuat,
 quod communicatur, ijs quæ participant, conveniet: at
 si in eo quod participat, ijs quæ comunicantur. ut si quis
 alicuius animalis aut animalis proprium ponat vivere.
 peccat etiã qui verbum illud, specie, non addit, eo quod uni
 soli eorum quæ illi subiecta sunt, cuius proprium statuitur
 conveniet. Quod enim præstat et excellit, id uni soli con-
 venit, ut igne convenit celeritas maxima. Fit et interdum, ut
 is aberrat in tradendo proprio, quod verbum illud, specie, addidit.
 Oportet enim earum rerum quibus proprium tribuit esse unam speciem
 ut recte addatur hoc verbum, specie: quod in nonnullis non con-
 tingit, quæ ex genere ignis est. neque enim una est species
 ignis. quandoquidem species inter se differunt, pruna, flamma

ma, & lumen, quorum vnum quodque ignis est. ob eam autem causam, cum speciei nomen adiungitur, alia species eius quod dictum est, non debet esse, quia alijs magis, alijs minus, id quod proprium explicatum est conuenire accidet, cuius generis est tenuissimum esse, si ignis proprium esse ponatur. nam & prunis, & flamma lumen tenuius est, quod non debet accidere quoties nomen non dicitur magis in eo, in quo oratio verius dicitur: alioqui id verum non erit in quo sit magis oratio, etiam nomen magis potiusque dici. Præterea ita fiet, ut sit idem proprium, & illius quod omnino, & illius quod maxime inest in eo quod omnino tale vel tale existit, qualem habet rationem subtilissimum corpus ad ignem. Nam & luminis & ignis omnino illud ipsum futurum proprium est: quippe cum lumē sit tenuissimum. Ac si quis isto pacto proprium statuerit, argumenta contra ducenda erunt: ei autem qui ponit questionem videndum est, ne his obiectionibus det locum, sed ut primum proprium posuerit, quemadmodum, & cuius generis, proprium ponat, explicandum. In refutatione proximus erit locus, si quis aliquid sui ipsius proprium statuat, neque enim proprium obtinebit quod positum est esse proprium. Quicquid enim idem est quod aliquid idem, id naturam explicat. quod autem naturam explicat, non est proprium, sed definitio. ut si quis honesti proprium dicat esse decorum, is quia aliquid sui ipsius ponit proprium (honesti enim idem est quod

decorum) certè nō erit honesti decorū proprium. Huius autē loci vsus erit in confirmatione, si aliquid sui ipsius nō ponamus esse propriū, & tamen eiusmodi, quod vicissim dicatur. sic enim quod proprium nō esse statutū est, proprij vim & nomen obtinebit. quod fiet, si quis propriū animalis ponet hoc totū natura animata: neq; enim aliquid sui ipsius propriū esse ponit, cum interim vicissim dicatur. Ita proprium animalis erit animata natura. Iam in ijs quæ ex similibus eiusdemq; generis partibus constant, videndū erit. In refutatione totius ne propriū in parte non verè intelligatur, an proprium partis in toto minimè dicatur. quoniā nō rectè explicatū erit quod positū est esse propriū. hoc enim in quibusdā solet contingere. fieri enim potest, ut ijs quispiā propriū tribuat, quæ ex sui similibus eiusdemq; generis partibus cōstant, modò totius, modò partis habitariatione: quorū neutrum rectè explicabit. Exemplū totius erit, si quis dicat maris propriū hoc totum, aqua plurima quæ salsa est. Nam alicuius, quod ex sui similibus partibus cōcretum est, propriū ponit, sed eiusmodi quod in parte nō verè dicatur. quādoquidē certum quoddā mare nō est, aqua plurima salsa: ita maris propriū nō erit hoc totū, plurima aqua quæ salsa est. Partis autem exemplum tale est: Si quis aeris propriū esse dicat, quod respirabile est, is alicuius quod ex sui similibus partibus constat, ponit propriū, sed eiusmodi

di quod & si de quodam aere verè dicitur, tamen de vni-
 uerso nõ dicatur: quippe cum nõ omnis aer sit respirabi-
 lis, quare spirabile aeris futurum non est proprium. In cõ-
 firmatione autè ex hoc loco argumentũ ducemus, si propri-
 um quod dabimus de vnoquoque quod ex sui similibus cõ-
 stat, verè dicetur: ita tamen vt propriũ sit eorum totius ra-
 tione. sic enim quo proprium non esse positũ est, erit propri-
 um. vt, quoniam in vniuersa terra verè intelligitur in in-
 feriore locum ferri naturã, certè propriũ erit hoc ipsum
 alicuius terra omnino, quia terra est. Nam de terra, hoc
 ipso quod terra est dicitur: ex quo efficitur vt terra sit pro-
 priũ naturã ferri ad inferiores partes. Ex cõtrarijs autè
 multa argumenta vtrunque in partẽ elici possunt. Pri-
 mũ in refutatione ex contrarijs, quæ aduersa dicuntur,
 erit, quando contrarij non est cõtrarium proprium. neq; e-
 nim propriũ contrarij cõtrarium futurũ est, hoc modo.
 Si iustitia iniustitiã cõtraria est, & optimo id quod est
 deterrimũ: iustitiæ autem optimum non est proprium,
 non erit igitur iniustitiæ quod deterrimũ est, proprium.
 In confirmatione autem vsus erit, quoties contrarij con-
 trarium est proprium. sic enim fiet vt contrarij propriũ
 sit contrariũ: exemplum tale est, Si malũ bono cõtrariũ
 est, id quod fugiendum est, ei quod est expetendum: est au-
 tem boni proprium id quod expetendũ est: profectò mali
 proprium erit id quod fugiendũ est. Alter locus est ex ijs

quæ cum aliquo conferuntur. In refutatione quidē hoc modo tractabitur, Si quid eorum quæ cum aliquo conferuntur, alicuius eiusdem generis nō est propriū, ne id quidem quod est in ijs quæ cū aliquo cōferuntur, vllius eiusdem generis proprium erit. quod ex hoc exēplo intelligi licet. Si duplum simpli duplum dicitur, & id quod vincit illius quod vincitur: id autem quod vincit non est dupli proprium: certē simpli id quod vincitur ei superatur, non erit proprium. In confirmatione autem hoc modo: Si illius quod cū aliquo cōfertur, aliquid eiusdē generis propriū est, id etiā quod ex eo genere est, alterius eiusdē generis erit proprium. cuius exemplum est. Si duplum cū simpli confertur, vnum cum duobus, & duo cum vno: dupli autem proprium est id quod duorum habet rationem ad vnum: profectō dupli proprium sit, id quod vnius ad duorationē habet, necesse est. Proximus locus est ex privationibus, qui in refutatione tractabitur hoc modo: Si rei res non est proprium, ne privationis quidem propriū privatio erit. Et si privationis privatio nō est proprium, ne rei quidem res proprium erit: vt si surditatis propriū non est, vacuitatē esse sensus (est enim id ceterorum sensus commune) ne auditus quidem sensum esse proprium videbitur. In confirmatione hoc modo: Si res rei proprium est, etiam privationis proprium erit privatio: & si privationis privatio proprium est, rei etiam res proprium erit.

ut si aspectus proprium est cernere ex eo quod aspectum
 habemus: cæcitas etiam proprium erit nō cernere quia
 aspectū non habeamus, cum natura aptus nobis aspectus
 esse videatur. Sequitur locus ex aientibus & negan-
 tibus, qui in multas partes distributus est. ac primi qui-
 dē, qui ex ijs quæ dicuntur, ducitur, in refutatione solum
 usus est hoc modo: Si id quod ait alterius est proprium, nō
 erit eius proprium id quod negat. Et si id quod negat eius
 proprium sit, id quod ait non est illius futurum propriū.
 ut si animalis propriū est id quod animatum est, nō erit
 animalis proprium id quod non est animatū. Alter est
 ex ijs quæ dicuntur aut non dicuntur, & ex ijs de quibus
 dicuntur aut non dicuntur: qui in refutatione tracta-
 bitur hoc modo: Si id quod ait eius quod ait non est pro-
 prium, ne id quidem quod negat, eius propriū est quod
 negat. Et hoc modo: Si id quod negat eius proprium nō
 est quod negat, ne id quidem quod ait, eius quod ait futu-
 rum est proprium. Cuius exemplum est tale, Si hominis
 proprium non est animal, ne eius quidem quod non est
 homo proprium erit id quod non est animal, vicissimq;
 Si eius rei que non est homo, ea nō videatur propria que
 non est ex genere animalium, ne hominis quidē animal
 proprium est futurum. In confirmatione autem huius lo-
 ci tractatio est talis, Si eius quod ait id quod ait est pro-
 prium, etiā eius quod negat id quod negat erit propriū:

R ij

Et si eius quod negat id quod negat propriū est, etiā eius
 quod ait id quod ait propriū erit. quod hoc exemplo illu-
 strari potest. Si eius quod est non animal propriū est nō
 viuere, certē animalis viuere erit propriū. cōtra q̄, si vi-
 uere animalis est propriū, certē eius etiā rei quæ est nō
 animal propriū erit non viuere. Tertius locus est ex ijs
 quæ subiciūtur, cuius in refutatione tractatio erit talis:
 Si ea quæ statuta sunt esse propria, aientiū sunt propria,
 non erunt eadem etiā negantium propria: Et si neganti-
 um expressa sint propria, aientiū propria non erūt. Exē-
 plum tale est: Si animalis propriū est quod animatum
 est, certē quod animatū est esse propriū eius quod est nō
 animal, nullo modo potest. In confirmatione autem hoc
 modo: Si ea quæ posita sunt esse propria non sunt aientium,
 negantiū erunt. Quāquam hic locus interdū vitio-
 sus est & captiosus: Nā nec aientia negantiū, nec negā-
 tia aientium propria sunt. Aientia enim negantibus
 non conueniūt omnino: Negantia autem aientibus illa
 quidem conueniunt, sed non vt propria. Sequitur locus
 ex diuisione, cuius in refutatione tractatio talis est: Si eo-
 rū quæ in diuisione enumerantur, nihil vllius reliquorū
 est propriū, ne id quidem quod eius positū est esse propriū,
 illius futurum est propriū. vt si animal quod sensum mo-
 uet, nullius aliorum mortaliū animantiū est propriū,
 ne id quidē animal quod intelligentia & ratione cōtine.

eur, Dei proprium est. In confirmatione autem hic locus
 nobis copiā ad argumētādum suppeditabit, quoties quid
 vis reliquorū omniū quæ in diuisione enumerata sunt
 sumetur proprium vnius cuiusque eorum quæ distributa
 sunt. Quod si est alicuius eorū propriū quæ enumerata
 sunt in diuisione, etiam reliquum proprium erit illius al-
 terius cuius propriū nō esse statuebatur. id quod ex hoc e-
 xemplo intelligi poterit: Si prudentia proprium est per se
 virtutē esse eius partis animi quæ rationis est particeps,
 ceterarūque virtutū, quarū singulæ hoc modo assumuntur,
 certē temperantia propriū erit per se naturaque sua vir-
 tutē esse eius partis animi, in qua voluptates versantur.
 Sequitur locus ex similiter cadētibus, qui in refutatione
 hoc modo tractabitur. Si casus alterius casus non est pro-
 prium, ne id quidem quod similiter cadit: alterius pro-
 prium erit. cuius exemplum est tale. Si eius quod iuste
 fit non est proprium præclare fieri, nec iusti id quod præ-
 clarum est proprium erit. In confirmatione autem eius
 loci talis est tractatio. Si id quod cadit alterius propriū
 est, etiā casus erit alterius propriū. vt si hominis propriū
 est hoc totum, gradus bipes, etiam homini in datiuo con-
 ueniet gradiēti bipedi. Non solū autem ex his quæ expo-
 suimus à similiter cadētibus, sed etiam à contrarijs, quæ
 admodum in superioribus locis explicatū est, argumēta
 ducenda sunt, ac in reprehensione quidem hoc modo. Si

contrarij casus non est proprium casui alicuius contra-
 riy, ne contrarij quidem casus alterius casui contrarij fu-
 turum est proprium, cuius exemplū est tale. Si eius quod
 iuste fit non est proprium recte fieri, certē eius quod iniu-
 ste fit, improbe fieri proprium non erit. In confirmatione
 autē ducetur hoc modo: Si cōtrarij casus alterius cōtrarij
 casui propriū statuitur, etiā contrarij casus alterius cō-
 trarij casui ponetur propriū: vt si boni proprium est opti-
 mū, mali quoq; id quod deterrimū est propriū erit. Sequi-
 tur locus à simili, cuius in reprehē sione talis erit vsus: Si
 similiū similia nō sunt propria, nec similiū similia pro-
 pria erunt. Si enim, exēpli gratia, architectus eandē ha-
 bet rationē ad extruendā domū, quam medicus ad effici-
 endā & restituēdam valetudinē: medici autem propriū
 non est efficere valetudinē, ne architecti quidē extruere
 domū propriū erit. In confirmatione autē hic locus hoc
 modo exponitur: Si similitum similia propria sunt, simi-
 lium quoque propria erunt similia. vt si medicus eandē
 habeat rationē ad efficiendam valetudinē, quam gym-
 nasij praefectus ad efficiendam firmā constitutionē, &
 sit proprium praefecti gymnasij vim habere ad efficien-
 dam firmā corporis constitutionem, erit etiā medici pro-
 prium esse effectorem valetudinis. Proximus locus est
 eorum quae habent eandem proportionē, cuius tractatio
 est huiusmodi in refutatione. Si ea quae eandem habēt

proportionem, aliorum quæ eandem habent proportionē
 non sunt propria, nec ea quæ eodē modo affecta sunt: a-
 liorum quæ eandem habent affectionem propria erunt.
 Et si quid eorum quæ eodem modo affecta sunt, alterius
 proprium est, id non erit proprium eius, cuius proprium
 esse ponitur. ut si eodem modo prudentia affecta est ad
 honestum & turpe, quod utriusque eorū est scientia: pru-
 dentia autem proprium non est scientiam esse honesti,
 profectò non erit propriū prudentia, rei turpis esse scien-
 tiā. Et si prudentia proprium est honesti scientiā esse,
 eius certè rei turpis scientiā esse non erit proprium. quā-
 doquidem eiusdem multa esse propria non possunt. In
 confirmatione autem huius loci nullus est usus, quippe
 cum id quod eodem modo affectum est, vnum cum mul-
 tis comparetur. Proximus locus est ex ijs quæ ad natu-
 ram, originem interitūque referuntur. qui in reprehē-
 sione tractabitur. hoc modo: Si id quod ad naturā & sta-
 tū refertur, non est eius quod ad naturā & statum perti-
 net propriū, ne id quidē quod ad interitū pertinet illius
 quod eiusdem est generis: nec quod ad ortū vllius eiusdē
 generis proprium erit. ut si exempli causa hominis non
 est proprium, esse animal, non erit proprium huius to-
 tius, hominem gigni, illud totum animal fieri: nec ho-
 minis interitus proprius est interitus occasusque ani-
 mātis. Eodemq; modo sumenda argumēta sunt ex ortu

concludendo statum & interitum, itemque ex interitu concludendo statum & ortum: quemadmodum paulo ante ex statu conclusus ortus & interitus est. In confirmatione autem hoc modo: Si id quod ad statum pertinet est alicuius eiusdem generis proprium, eius etiam quod ad ortum pertinet erit proprium id quod eiusdem est generis & illius quod ad interitum, quod eiusdem generis esse ponitur. cuius exemplum tale est. Si hominis proprium est esse mortalem, etiam hominis ortus proprium erit, nasci mortalem: & interitus hominis, mortalem interire: eodemque modo concludendus est ex ortu & interitu, status & ortus, quemadmodum hic locus in refutatione expositus est. Sequitur locus ex forma rei opposita. In refutatione quidem huius loci talis erit tractatio. Si forma non convenit, aut certe non ex ea parte qua id dicitur convenire cuius proprium datum est, quod proprium positum est: non erit proprium ut si ipsi homini non convenit quies quia homo sit, sed quia idea, non erit proprium quiescere. In confirmatione autem locus est eiusmodi, Si quid speciei convenit, idque ex hoc ipso convenit quia dicatur de eo ipso cuius ponitur non esse proprium erit proprium id quod positum est non esse proprium. ut si convenit ipsi animali, ex animo & corpore concretum esse, idque ei quia animal sit convenit, certe animalis proprium erit ex animo & corpore constare. Sequitur locus comparationis ex maiore & mi-

noſe, qui quadripartito diſtributus eſt, quorum primus
 in refutatione tractabitur hoc modo: Si quod elationem
 habet alterius eiusdem generis non eſt proprium ne id qui
 dem quod ſubmiſſionem habet, ullius eiusdem generis pro
 prium erit: nec quod minimam habet alterius, nec quod
 maximam habet elationem alterius eiusdem generis, nec de
 niq; id quod omnino dicitur ullius eiusdem generis, ut ſi
 exempli cauſa, colore magis infectum eſſe magis corpo
 ris non eſt proprium, nec minus colore infectum eſſe eius
 quod minus eſt corpus proprium erit, nec infectum eſſe colo
 re corporis omnino. In confirmatione autem huius loci tra
 ctatio erit talis: Si id quod elationem habet, eiusdem ge
 neris alicuius proprium eſt, id etiam quod ſubmiſſionem ha
 bet, alicuius eiusdem generis proprium erit. Itemq; id
 quod minimam habet ſubmiſſionem alterius eiusdem
 generis, & quod maximam habet elationem alicuius eius
 dem generis, & quod omnino dicitur, alicuius eiusdem
 generis ſit proprium necesse eſt. cuius exemplum eſt eius
 modi. Si eius quod magis viuit magis ſentire proprium
 eſt, etiam eius quod minus viuit, id quod minus ſentit: et
 eius rei quae maximè viuit maximè ſentire: et eius quod
 minimo beneficio vitæ utitur, minime ſentire: & eius quod
 omnino viuit, omnino ſentire proprium erit. Atque etiam
 ex eo quod omnino dicitur, argumenta ducenda ſunt. In
 reprehensione quidem hoc modo: Si id quod omnino dicitur

alterius eiusdem generis non est proprium, ne id quidem quod elationem habet eius quod est eiusdem generis, neque id quod submissionem habet alterius eiusdem generis, neque id quod maximam habet elationem alterius, neque id quod minimam habet submissionem alterius, erit proprium. quod ex hoc exemplo intelligi potest: Si hominis non est proprium, bonum esse, ne eius quidem qui hominis nomine magis aut potius appellatur, probiorem esse proprium erit. At in confirmatione argumentum ab hoc loco sic sumetur: Si id quod omnino dicitur eius quod est eiusdem generis proprium est, id etiam quod maiorem elationem habet alterius, & quod minore habet submissionem, quodque minimam ac maximam habet alterius eiusdem generis proprium futurum est: ut si ignis proprium est sursum ferri natura, eius etiam proprium erit quod ignis potius dicitur celerius in superiorem locum suapte natura ferri. Eodemque modo ex ceteris haec concludenda sunt omnia. Alter locus est in reprehensione talis. Si quod elationem habet non est proprium alterius eiusdem generis, non erit proprium id quod habet submissionem ullius quod est generis eiusdem. Eius loci tale exemplum erit. Si animalis magis proprium est sentire, quam hominis scire: nec proprium est animalis sentire, non erit hominis scire proprium. In confirmatione autem hoc modo tractabitur: Si id cui illud minus additur, alterius cui idem adiun-

gitur est propriū, et id cui magis additur alterius cui idē
 iungitur est futurum proprium: ut si minus hominis pro-
 priū est cicurem & humanum esse natura, quā animalis
 viuere: hominis autem est proprium cicurem esse
 suapte natura & humanum, profectō animalis propriū
 erit viuere. Tertius locus ex maiore & minore in repre-
 hensione talis est. Si quid eius cuius magis est proprium,
 proprium nō est, ne eius quidem proprium erit, cuius mi-
 nus est proprium. & si illius est, non etiam huius erit. ut si
 colore infici extremitatis magis proprium est, quā cor-
 poris, nec proprium est extremitatis, non erit propriū cor-
 poris omnino, colore infici. quōd si est extremitatis pro-
 prium, non erit corporis proprium. At verō in confirma-
 tione huius loci nullus usus est: cum presertim idē mul-
 torum proprium esse nullo modo possit. Quartus locus
 est in refutatione huiusmodi: Si quod magis proprium
 videtur alicuius, id non est eius proprium, ne id quidem
 proprium erit, quod minus proprium eius videtur, Cuius
 exemplū tale est: Si animalis magis proprium est sensu
 percipi, quā secari in partes: & animalis non est propriū
 sensu percipi: nō erit animalis propriū in partes secari.
 In cōfirmatione autē tractabitur hoc modo: Si quod mi-
 nus propriū est alicuius id eius propriū est, certē quod ma-
 gis propriū est, eius erit proprium. ut si minus est propriū
 animalis sentire quā viuere: & animalis propriū sen-

tire est proprium, profectò animalis proprium erit viuere.
Deinceps sequitur locus a paribus, cuius loci tractatio in
refutatione hac prima erit: Si quod a què est proprium non
est proprium alicuius cuius a què proprium est: ne id quidem
quod a què proprium est, eius erit proprium cuius a què proprium
est. ut si a què proprium est partis animi in qua voluptates
versantur appetere, ac eius quæ rationis est particeps,
ratiocinari: & eius partis in qua voluptates versantur,
non est proprium appetere: non erit etiam ratiocinari
eius quæ rationis est particeps, proprium. In confirmatio
ne autem huius loci tractatio erit eiusmodi. Si id quod
a què proprium est eius est proprium cuius a què proprium
est, erit etiam quod a què proprium est, eius proprium cuius
a què proprium est. cuius exemplum tale est: Si a què
proprium est partis animi quæ rationis est compos, primam
esse sedem sapientiæ, atque eius in qua voluptates
habitant, primam esse sedem temperantiæ, & partis eius
quæ compos est rationis, primam esse sedem sapientiæ
proprium est: illius etiam in qua voluptates habitant,
proprium erit primam sedem esse temperantiæ. Alter
locus in reprehensione talis est: Si quod pari ratione ali
cuius est proprium, non est proprium eius: quod a què pro
prium est, id non erit eiusdem proprium, ut si cernere a què
proprium est hominis ac audire: hominis autem non est
proprium cernere: non erit etiam audire hominis proprium.

In confirmatione autem talis vsus erit. Si quod pari ratione alicuius est proprium, id eius proprium est, etiam id quod a què proprium, eius erit proprium. vt si a què proprium est animi, eius partem valere ad appetendum ac posse ratiocinari primum: animi autem proprium est eius partem esse, quæ primū appetat: animi etiam proprium erit, partem eius primum posse ratiocinari. Tertius locus est in reprehensione eiusmodi, Si quid non est proprium eius, cuius a què proprium est, non erit propriū eius, cuius pari ratione est propriū: et si illius est propriū, alterius proprium non erit. Quod hoc exemplo illustrandum est: Si exempli causa incendere a què proprium est flamma atque prunarum, & flamma incēdere non est proprium, non erit prunarum proprium incēdere, quod si flamma proprium est, non erit prunarum proprium. huius autem loci nullus vsus est in confirmatione. Inter est autem inter locum a similibus & a paribus, quod ille ex proportione sumitur, non ex eo quod vnum quodāmodo alteri attribuitur: hic autem ex quod inest vnū alteri certo quodāmodo, vim habet. Deinceps locus in refutatione tractatur, si quis ex vi propriū statuet, propriumq; vi ad id quod non est, accommodabit, nec vis poterit rei quæ non est conuenire, non erit proprium quod positū est proprium esse. vt si quis dicat aeris proprium esse instirabilem esse, ex vi proprium statuit, quandoquidem illud

proprium respirabile, quod respirari potest significat,
 atque etiam proprium statuit rei quae nulla est. si qui-
 dem sublato animali quod respirare aere solet, aer esse
 potest. nec tamen si nullum sit animal, fieri potest, ut quid
 respiret: ita fit ut aeris non sit futurum proprium eius-
 modi, quod respirari potest, tum cum animal nullum erit
 tale quod respiret: quare aeris proprium non erit spirabi-
 lem esse. At in confirmatione huius loci vsus erit, quan-
 do ex vi proprium explicabimus, quod aut ad id quod
 est aut ad id quod non est, refertur sed ita ut vis ipsa rei
 quae nulla est, possit convenire. sic enim proprium erit
 id quod positum est non esse proprium. ut si quis eius quod
 est, proprium ponat posse pati vel facere, is ex vi proprium
 expressit, idque ad id quod est accommodavit. Quandiu
 enim aliquid est, id & pati aliquid & facere potest, ita
 eius quod est proprium erit posse pati vel facere. Extremus
 locus refutationis erit: quando ex praesentia & excellen-
 tia proprium exponitur, proprium non est quod positum est
 esse proprium. y enim qui hoc pacto proprium statuunt,
 faciunt ut in quo oratio, in eo non etiam nomen verum di-
 catur. sublata enim re, tamen stabit oratio, quippe cum
 alicui earum rerum quae sunt conveniat maxime: ut si
 quis ignis proprium dicat esse hoc totum, corpus leuissi-
 mum, igne sublato erit corpus aliquod leuissimum. non est
 igitur ignis proprium hoc totum, corpus leuissimum. In co-

firmatione autem, ne praestantia statuamus proprium pro-
uidendum est. ex ea enim parte recte ponetur proprium. ut
si quis hominis proprium ponat hoc totum, animal natura
cicur & humanum, is quoniam non explicauit proprium
ex praestantia, ex ea parte proprium recte statuit.

ARISTOTELIS TOPICORUM
LIBER VI.
CAP. I.

IN tractatione autem locorum definitionis,
quinque ad reprehendendum nobis propone-
re debemus. Primum, omnino non vere dici de
quo nomen, etiam orationem, debet enim in
omni homine vere dici hominis definitio. Alterum non
esse positum pro genere aut pro accommodato genere, id
genus quod est in definitione. Nam qui definit rem, de-
bet ad genus differentiam adiungere. cum praesertim eo-
rum quae in definitione collocantur, rei quae definiendo
explicatur, naturam genus declarat maxime. Tertium,
non esse propriam orationem, quoniam debet propria esse
definitio, quemadmodum supra dixi. Quartum, ut om-
nia quae dixi perfecta sint, non tamen rem definitam
esse, nec eius vim explicatam. Postremum est vitium, si
tu quidem definiueris, non autem recte. Ac si de quo no-
men non etiam oratio vere dicitur, ex locis accidentis

ad id demonstrandum & concludendum argumenta ducenda erunt. Illic enim hoc unum egimus, ut verè ne an falso diceretur, cognosceremus: cum præsertim quando disseribamus accidens convenire, verè dici, quando non convenire, non verè dici fateremur. Non esse autem aptum genus id quod positum est, aut non esse propriam orationem quæ data est, ex locis generis & proprii qui sunt expositi, docebimus. quod autem reliquum est, non esse definitam rem, aut non rectè definitam, quemadmodum intelligemus, meditamur dicere. Primum quidem an minus aptè res definita sit, videndum est. quandoquidè facilius est facere aliquid, quam rectè facere. ex quo perspicuum est, sæpius in hoc ipso peccari, quandoquidem difficilius est. ita argumenta facilius in hoc quam in illo genere suppetent. Sunt autem duæ partes eius rei quæ non aptè definita est: Una, si dubia & obscura interpretatione utamur. Debet enim is qui rem definit quam potest apertissima interpretatione uti quandoquidem cognoscendæ rei causa traditur definitio. Altera est, si aliquid amplius quam necesse erat, in definitione posuerit: sic enim superuacaneum erit, quicquid amplius adiectum erit in ea definitione. Rursus utrunque eorum quæ exposita sunt in plures partes distributum est.

Ac primus quidem locus ad probandum definitionem esse obscuram, erit, cum aliquod verbum quod in defini-

sione cōtinetur ambiguum erit. Ut si quis definiat ortū motum ad naturam ferētem, aut valetudinē esse aptam caloris & frigoris temperationē & moderationem. Est enim vt motus sic moderationis ambiguum verbum, ita dubiū erit vtrū velit significare eorū quæ explicata sunt & declarata, eo verbo, quod multis modis dicitur. Quod idem cōtinget quoties res quæ definitur multis modis dicitur, neque explicatur. Sic enim incertū erit vtrius definitionem explicauerit: incidunt quæ tum cauillationes quasi nō ad omnia quæ definiendo explicata sunt, accommodetur definitio: idque tum incidet maximè, cū obscura est & latens ambiguitas. Atque etiā ratiocinatio confici potest, diuisione adhibita, quot modis dicatur id quod in definitione concluditur. Si enim satis explicatum non sit vlla significatione earum quibus id dicitur, profectò eo modo res rectè explicata nō erit. Proximus locus est, quando per translationem definitio explicatur. vt si quis scientiam definiens immutabilem esse dicat et quæ nunquā decidat, aut terram altricem aut temperantiā concentū. Est enim obscurum quicquid per trāslationē dicitur. Calumniari etiam poterimus aduersus eum qui trāslatione vsus erit, quod non proprio verbo sit vsus. quādo quidē non poterit rei quæ definitur accommodari definitio quod in temperantia contingit: quando quidem in sonis omnis concentus cernitur. Præterea si cōcentus ge-

nus sit temperantia, idem in duobus generibus erit, quo-
 rū neutrum alterum continet. neque. n. cōcentus virtutē
 cōtinet, nec virtus concētū. Deinceps locus sequitur quā-
 do aliquis in definiendo verbis inusitatis utitur, id quod
 Plato fecit, qui oculū ὀφθαλμῶν id est cily vmbra defini-
 vit, & araneā οὐράριον id est, ut ita dicā, putrimordacē.
 aut si quis medullā ossiū procreatricem dicat. quicquid
 .n. inusitatū est, id obscurum est. Sunt etiā nōnulla quæ
 nec per ambiguitatē nec per translationē, nec propriē di-
 cuntur. ut si lex definiatur esse modus vel imago eorum
 quæ natura iusta sunt. quæ omnia trāslatione deteriora
 sunt. Translatio. n. illustrat declarāt qz quodāmodo pro-
 pter similitudinē id quod significatur. quippe cū omnes
 qui trāsferunt verba, ea propter quandā similitudinem
 transferant. At verò illud tale nullo modo rem illustrat,
 quādoquidē similitudo nulla reperitur, ppter quam lex
 modus, aut simulachrū dicatur nec id propriē dici solet.
 ita si modū propriē aut simulachrū legē dicant esse, men-
 tiuntur. Est enim simulachrū id, cuius origo ab imita-
 tione profecta est, quod in lege non reperitur. Quod si im-
 pprie id dicāt, certē obscurē loquūtur, atqz deterius quā
 ea quæ per translationē dicuntur. Locus alius erit, quā-
 do contrarij definitio ex ea quæ data est, non intelligitur
 Quæ enim rectē definitiones constituuntur, etiā con-
 trarias significant atque declarant. Aut quando per se

prolata, non perspicuum erit cuius sit definitio, sed simile aliquid vsuueniet quod in veterum pictorum operibus, quae quidem nisi quis superscripsisset, nunquam cognosci intelligique potuissent. ac ex his quidem locis ad probandum non esse definitionem dilucidam argumenta ducentur. Quando autem abundans dabitur & constituetur definitio: primum videndum erit, an verbum aliquod adhibitum sit eiusmodi, quod conveniat omnibus rebus, aut quae sunt omnino in rerum natura, aut quae subiecta sunt generi eidem rerum earum quae definiuntur. Sic enim ut in definitione aliquid redundet necesse est. Nam & genus à ceteris, & differentia ab aliquo eorum quae sunt in eodem genere debet rem quae definitur seiungere. Atqui quod rebus omnibus convenit omnino, à nulla separat, et quod omnibus quae subiecta sunt eidem generi convenit, ab his quae sunt in eodem genere non secernit: ita superuacaneum est tale illud quod adiectum est. Alius locus erit, quando id quod adiectum est, est proprium, quo sublato, & reliqua oratio propria est, & naturam rei explicat. Quale est in hominis definitione hoc totum quod adicitur, natum ad disciplinam eo enim sublato propria est definitio, naturamque rei indicat atque ut uno verbo complectar omnia, id omnino superuacaneum est & redundans, quo sublato quod reliquum est planam facit rem eam, quae definitur. Qualis est etiam animi definitio, si quidem numerus sit se ipse mouens & agens

Est enim animus id quod se ipsum mouet, quemadmo-
 dum Plato definiuit, nisi forte proprium est illud qui-
 dem quod expositum est, sed numero sublato rei vim natu-
 ramque non declarat, quorum utrum verius sit difficile est
 explicare. In his autem omnibus quantum utilitatis ra-
 tio postulat, videndum est. Qualis est pituita definitio
 illa, humor primus ex cibo incoctus. vnus enim primus
 humor est non multi, ita redundat illud incoctus. quan-
 doquidem sublato illo propria reliqua est futura defi-
 nitio. Fieri enim non potest, vt aliquid ex cibo vnum
 atque alterum primum decidat, nisi forte pituita non est
 id omnino quod ex cibo primum decidit, sed primum est eo-
 rum quae non sunt concocta, vt illud non concoctum ad-
 dendum esse videatur. Nam si illo modo dicatur, non ve-
 ra erit definitio: si quidem non est primum omnium. Pro-
 ximus locus erit, quoties aliquid eorum quae in definitio-
 ne continentur non omnibus iis quae sunt sub eadem spe-
 cie conuenit. Qualis definitio deterius & absurdus ex-
 plicata est iis omnibus, in quibus aliquid adhibetur, quod
 omnibus naturis conuenit. illo enim modo si reliqua pro-
 pria erat definitio, & tota propria erit. quandoquidem
 si ad proprium aliquid quod verum est addatur, omnino
 propria est tota oratio. At si quid eorum quae in defini-
 tione collocata sunt, non omnibus conueniat iis quae eidem
 speciei subiiciuntur, tota esse oratio propria nullo modo

potest. neque enim de re vicissim dicitur: cuius generis est
 hoc totum, animal gradiens bipes quatuor cubitorum: neque
 enim eiusmodi definitio de re vicissim dicitur, propterea
 quod non omnibus ijs quae eidem speciei subijciuntur
 magnitudo quatuor cubitorum conuenit. Illud etiam vi-
 dendum erit, an verbum idem iteratum est: ut si quis cupi-
 ditatem, definiat voluptatis & delectationis appetitionem.
 Omnis enim cupiditas est voluptatis: quare illud etiam quod
 idem est cum cupiditate, voluptatis erit. Definitioni igitur
 cupiditatis conueniet, esse appetitionem voluptatis: ni-
 hil enim interest cupiditatem dicas, an appetitionem volu-
 ptatis. Itaque esse voluptatis de utroque dicitur, nisi forte hoc
 alienum videri non potest. homo enim cum bipes sit, certe
 bipes erit id quod idem est quod homo. Est autem idem quod
 homo animal gradiens bipes, ita animal gradiens bipes
 bipes est. Sed non ex hoc alienum quicquam & incummodum
 efficitur, quandoquidem de animante qui gradiens est so-
 lo, ac per se sumpto bipes non dicitur bis. Sic enim bis de eo-
 dem bipes diceretur: cum autem de animante gradiente
 bipede nomen bipedis dicatur, semel tantummodo bipes dici-
 tur. Eadem est ratio cupiditatis, propterea quod non de appe-
 titione dicitur illud esse delectationis, sed de tota oratione.
 ita fit ut semel etiam hoc loco ratio dicendi exprimatur.
 At qui iterare idem verbum non est incummodum: sed il-
 lud demum incummodum est, saepe idem de aliqua re dicere: quod

Xenecroti vsuuenit, qui sapientiã ait esse definitionẽ &
 cognitionem naturarum, quippe cum definitio quadam
 sit cognitio, ita bis idem dixit adiecto verbo cognitionis.
 In eodem errore versantur ij qui refrigerationem calo-
 ris naturalis priuationem esse definiunt. nam cum eius
 quod insitũ est omnis sit priuatio, superuacaneũ est no-
 mē naturalis addere, satisq; erat addere caloris priuatio-
 nem: quãdoquidem ex ipso nomine priuationis, rei natu-
 ralis esse intelligitur. Rursus vidẽdum est, an ad id quod
 omnino dicitur, aliquid etiã quod in parte sit, adiunga-
 tur. vt si quis equitatem definiat imminutionẽ rerũ uti-
 lium atque iustarum. Cum enim quod iustum est etiam
 utile sit quiddam, pfectò in rebus utilibus cõtinetur. Ita
 illud rerum iustarum redũdat. quia posito eo quod omni-
 no & in totum dicitur, id adiectum sit quod est in parte.
 Quod idem fiet si medicinã aliquis definiat scientiã re-
 rum salubrium animali & homini: aut legem, imaginẽ
 eorum quæ natura & visua bona sunt & iusta. Nam
 quoniam quod iustum est quodã pars est boni, is qui ita
 definit sepẽ idẽ dicit. Ac verum rectè necne definitio ex-
 plicata sit, ex his locis & alijs eiusdẽ generis intelligemus.
 Ad probandum autẽ naturã rei explicatam esse aut nõ
 esse definiendo, ex ijs quos deinceps exponemus, argumen-
 ta sumentur. Primũ videbimus num prioribus & magis
 perspicuis verbis exposita sit definitio, Definitio enim rei

cognoscenda gratia traditur. Et rem cognoscimus non
 ex rebus & verbis quibuslibet, sed ex prioribus & ma-
 gis perspicuis, quemadmodum in demonstrationibus cō-
 tingit. ea enim vis est omnis doctrina & disciplina. Ex
 quo perspicuum est eum non explicare rem definiendo,
 qui non rebus eius generis rem illustret & aperiat defini-
 tione. Si enim rē definiuit, certè multa erunt eiusdē rei
 definitiones. quippe cum perspicuum sit eum qui rebus
 magis perspicuis & notioribus definiuit, aptius & com-
 modius rem definiendo explicasse. ita eiusdē rei vtraque
 definitio erit p̄pria, quod nō ita est. Sua enim cuiusque
 rei vna est vis atque natura. Itaque si multa eiusdē rei de-
 finitiones erunt, vis & natura rei eius quæ definitur, erit
 eadē, quæ vtraque definitione declaratur. Atqui & na-
 turæ non sunt eadem, quādoquidē alia & diuersa sunt
 definitiones. Perspicuum est igitur eum non definiuisse
 rem, qui nō magis perspicuis neque notioribus rebus defi-
 nierit. Ad probandū igitur non esse explicatam defi-
 nitionem magis perspicuis rebus, duplex locus suppetet. III
 Nā aut videbimus an ex magis dubijs omnino & ignotis,
 aut an nobis magis ignotis & dubijs exposita sit res defi-
 niendo. quoniā vtroque modo id fieri potest. Quod enim
 prius est, id eo quod posterius est, notius est omnino. vt p̄-
 ctum linea, & linea plano, & planum solido: quē admo-
 dum vnio numero notior est, quoniam prior initiūmque:

est omnis numeri. Item $\frac{2}{3}$ elementum syllaba. At vero in
 nostra cognitione contra interdum contingit. Nam &
 quod solidum est magis sub sensum cadit, quàm quod pla-
 num est: & quod planum est magis quàm linea: & linea
 quàm punctum, quippe cum hæc plerisque nota sint om-
 nia. Hæc enim cuiusvis, illa subtilis & ociosi ingenij est
 discere. Et quanquàm præstat omnino eniti, ut posteriores
 res ex prioribus intelligamus & cognoscamus (habet eni-
 id maiorem vim ad scientiam) tamen apud eos qui rem
 ex talibus non possunt cognoscere, necesse est profectò re-
 definiendo aperire ys rebus, quæ illis nota sunt & perspi-
 cua. Cuius generis sunt & puncti & linea & plani defi-
 nitiones. omnes enim, res antiquiores, posterioribus expli-
 cant. ut linea punctum, plani lineam, solidi planum extre-
 mum esse definiunt. Sed tamen illud intelligendū est, eos
 qui ita definiunt, vim & naturam rei quæ definitur expli-
 care non posse. Nisi fortè idē sit & nobis notius & omni-
 no. si quidem omnes qui rectè rem definiunt genere diffe-
 rentisque definire debent, quæ in ys sunt rebus quæ om-
 nino et per se notiores sunt & magis perspicua, quàm for-
 ma. quippe cum sublato genere, sublata differentia, for-
 ma tollatur, Ex quo fit, ut specie priora sint & antiquiora.
 Atque etiam notiora esse ex hoc intelligi potest, quod co-
 gnita specie genus & differentiam cognosci necesse est.
 qui enim hominem novit, etiam animal & bipes novit.

at cognito genere aut cognita differētia, non necesse est
speciem esse cognitā, ita species minus nota & perspicua
est. Iam vero ita fiet, ut y qui definitiones eiusmodi veras
esse confirmant, quæ ex ys constat quæ cuique perspicua
sunt & nota, multas eiusdem rei definitiones esse fatean-
tur. Nam quoniam alia aljs nec eadem omnibus notio-
ra sunt, vna cuique & alia assignanda erit definitio: si-
quidem definitio ex ys quæ cuique planiora sunt & no-
tiora constitui debet. Præterea eidem alia aliās magis
aperta videntur. Nam à primo ortu ea que sub sensum
cadunt, vbi autem acriori sunt iudicio, contrā. Ita ne ei-
dem quidem semper eandem definitionem dare debent
y qui definitionem rebus, quæ cuique magis perspicuæ
sunt, tractari volunt. Ex quo perspicuum est non ys tali-
bus, sed ys quæ omnino clariora sunt, rem esse definien-
dam, quippe cum ita demum vna & eadem semper sit fu-
tura definitio. Ac fortasse quod omnino & visua notū
est, non omnibus perspicuum est, sed ys demum qui bene
animo constituti sunt. quemadmodum id etiam quod
omnino salubre est, ys salubre est quorum bene affectū est
corpus. Tractari ergo hæc debent omnia accuratè &
subtiliter: adhiberi autem in disputationibus pro rerum
usu. Sed consensu omnium everti definitio tum potest fa-
cillimè, cum nec omnino perspicuis & notis, nec ys quæ
nobis nota sunt explicabitur. Ac vna quidem ratione

ita intelligetur non esse perspicuis traditam & apertam definitionem, si posterioribus (quæ admodum supra dixi) priora declarabuntur. Alia autem ratione, si eius rei quæ stabilis & certa est, incertis & mutabilibus nobis statuetur definitio. quippe cum prius sit & clarius quod stabile & certum est, quam quod incertum & mutabile. Ad probandum autem non constare ex prioribus definitionibus ex locis argumenta sumentur. Primus erit si contrariis contrarium definiendo aperietur, ut si bonum malo definiatur: simul enim natura ordine sunt contraria & quibusdam eadem ars in utroque versari videtur. Ex quo fit, ut alterum altero non sit notius. Sed tamen illud ignorare non debemus, quædam esse quæ aliter defini non possint. cuius generis est duplum, quod sine simplo defini non potest: item quæ omnia quæ per se cum aliquo conferuntur. Nam cum eorum omnium vis & natura idem valeat quod ad aliquid quodammodo affectum esse, profecto utrumque sine altero cognosci non potest, ut necesse sit alterum in alterius definitione contineri. Ac sunt cognoscenda illa quidem eius generis omnia, eis que in his (ut res feret) ita utendum est. Alter locus nobis argumenta suppeditabit. quando in definitione aliquid adhibetur quod idem valet quod res quæ definitur. id quod obscurum est, tum cum non eodem verbo utuntur, quod est rei quæ definitur. ut si solem astrum die perspicuum definiant,

qui enim diei vocabulo utitur, etiam solis utitur. Ut autē
hac manifesto deprehendantur, pro nomine, definitio su-
menda est hoc modo: Dies est solis motus super terram. sic
enim per spicuum erit eum qui motum solis super terrā
dixerit, etiam solem nominasse, ut solis nomine usus sit,
qui diei usus fuerit. Alter locus est, quādo eo quod in ea-
dem diuisione numeratur alterum eiusdem generis defi-
nitur, ut si quis imparem numerum definiat, qui parem
vno vincit. Sunt enim simul ordine naturae ea quae ex eo-
dem genere distribuuntur in partes, cuiusmodi sunt im-
par & par, quae numeri sunt differentia. Quod itē fiet,
si superiora inferioribus definiendo aperiantur ut si par
numerus definiatur esse qui bifariam diuiditur, aut bo-
num habitus virtutis. Nam & bifariam à duobus quae
sunt paria ductum est, & virtus quaedam est pars bono-
rum: ita haec illis subiecta sunt. Necesse est etiam eum
qui eo quod infra est utatur, etiam superiore uti, cum pra-
sertim qui virtutis nomen usurpat, boni etiam nomen
usurpet. quando quidem virtus in numero bonorum ha-
betur. Item quod is qui bifariam dicat, pari utitur: quoniam
illud bifariam aliquid in duas partes distributum decla-
rat, & duo paria sunt. Atque hic quidem locus vnus est,
ut generatim dicam, ex quo ad docendum definitionem
non prioribus & magis perspicuis esse illustratam, argu-
menta ducentur. Cuius partes erunt superiores.

Secundus locus erit quando res quæ definitur ex aliquo
 est genere, neque in genere ponitur. qui error in ijs omni-
 bus versatur, in quibus non ponitur genus definitionis. ut
 si quis corpus definiat, id quod habet tres dimē siones: aut
 hominem, id quod rationem numerorū tenet, is nō dicit
 quid est quod habet tres dimē siones, quæ est magnitudo
 & quid est quod scit numerare, quod est animal. Genus
 autem quid res sit declarat, & primum eorum quæ in
 definitione dicuntur collocatur. Idem fiet, si res quæ defi-
 nitur in multis dicatur, neque ad omnia pertineat defi-
 nitio. ut si quis grammaticam definiat, artem esse scri-
 bendi id quod dicitur & profertur. Deest enim & legē
 di, quando quidem non potius scribendi quā legē di eā
 artem tradidit is qui eam definiuit. ut non qui alterum,
 sed qui utrunque dixerit, definisse videatur: siquidē eius-
 dem rei multæ definitiones esse non possunt. Ac in non
 nullis quidem hoc verē dicitur quod expositū est: in qui-
 busdam verō non item, cuius generis ea sunt omnia, in
 quorum utroque non per se res quæ definitur cernitur,
 quæ admodum medicina in morbo & in valetudine ver-
 satur, quorum in valetudine visua & per se, in morbo te-
 merē & casu cernitur: præsertim cum omnino alienum
 sit à medicina morbum efficere atq; generare. Ita nō ve-
 rius medicinam definiendo aperit is qui utrunq; comple-
 xus est, quā is qui alterum, imo verō deterius: quando

quidem quiuis alius morbū efficere potest. Proximus locus erit, quādo non ad id quod præstantius est, sed ad id quod deterius res quæ definitur accommodatur, cum plura sint in quibus vis eius intelligatur. Omnis enim ars vis que omnis, ad id quod continet præstantissimū omnium referri videtur. Rursus si res quæ definitur in proprio & accommodato genere non collocetur, argumenta ex his locis generis quos supra exposuimus ducentur. Iā si quis superiora genera definiendo dicat, non rectè definit. ut si quis iustitiam definiat esse habitū efficiētem & quabilitatis, aut habitū qui suū cuiq; tribuit: is enim ita definiendo virtutē transilit. Quoniam igitur iustitiæ genus prætermittit, vim eius & naturā nō explicat: quippe cū cuiusque rei vis sit cum genere coniuncta. Hic autem locus idem valet quod ille, Non in proximo genere aliquid collocare. Qui enim in proximo genere numerarit aliquid, is superiora dixit omnia: quandoquidem in inferioribus ea quæ suprā sunt intelliguntur. Quocirca aut proximū genus in definitione usurpandum est, aut generi quod suprā est, adiungenda sunt differentia omnes, quibus vicinū genus definiatur. Sic enim nihil prætermittetur, exprimeturq; oratione inferius genus pronomine: At qui superius genus solum dixerit, non etiam inferius explicat, veluti qui plantam dicit, non etiam arborem declarat: Rursum in differentijs eodē modo viden

dum est, an generis differentias definiendo explicavit.
Nam si rem aliquam non suis proprijs differentijs defini-
erit, aut etiam aliquid dixerit eiusmodi, quod nullius
rei differentia esse possit, ut animal ut substantiam: is re
nō definiuerit. Atque etiam illud videndum est, sit ne
aliquid quod diuisum quasi ex altera parte differentia
qua proposita sit, respondeat. Si enim non sit, profectō
qua data est, non erit generis differentia: quandoquidē
in differentias, qua diuiduntur ex contrarijs partibus,
genera omnia tribuuntur: ut animal in terrenum & pē-
nigerum, in aquatile, & bipes. Aut si est differentia qua
ex altera parte genus diuidatur nec de genere verē dica-
tur, perspicuum est neutram generis esse differentiam,
praesertim cū omnes differentia in quas genus tribuitur
de proprio & suo genere verē dicantur. Itēque si verē il-
la quidem dicatur, neque adiecta generi specie efficiat
profecto nō erit generis hac talis, speciei procreatrix dif-
ferentia: quippe cum speciei effectrix differentia specie
procreet, si cum genere iungatur. Quod si hac in diffe-
rentijs non numeretur, nec ea quidem qua prolata est:
quandoquidem in hanc etiam genus diuisum est. Illud
etiam considerandum est, an in negationem genus sit
distributum. Quod if faciunt, qui lineam definiunt lō-
gitudinem esse latitudine carentē. Nam cum nihil ali-
ud indicet, nisi quod non habet latitudinem, ita fiet, ut

159
 genus definitionis forma sit particeps. quandoquidē lō-
 gitudō omnis aut caret latitudine, aut habet latitudinē
 & de rebus omnibus aut aientia aut negantia verē dicitur
 sur. Ita longitudo cum lineā genus sit, aut non habebit
 aut habebit latitudinem. Atqui longitudo non habens
 latitudinem, specie ratio est. Item q̄ habens latitudinē,
 præsertim cum quod latitudinis experse est, & particeps,
 sint differentia: ex differentia autem ac genere speciei
 constant ratio & definitio: ita genus sibi forma defini-
 tionem vendicabit. Itemque differentia, quandoquidē
 altera differentiarum quas exposuimus, de genere dicitur
 necessario. Hic autem locus valet contra eos, qui po-
 nūt id eas esse. Si enim non est ipsa longitudo, quoniam
 tandem pacto de genere dicatur, quod aut latitudine ca-
 ret, aut latitudinis est particeps? Debet enim alterum mo-
 do eorum de omni longitudine dici, siquidem futurum
 est ut vere de genere dicatur. Quod ita tamen non fit, cū
 sint longitudo quæ latitudine careāt, & quæ habeāt
 latitudinem. Ergo hic locus contra eos solos valebit, qui
 genus unū numero esse contendunt, quod if faciunt, qui
 ideas ponunt. Nam & ipsam longitudinem & ipsum a-
 nimal volunt genus esse. Quanquam in quibusdam de-
 finiendis negatio adhibenda est necessario. cuius gene-
 ris sunt priuationes. Cæcum enim est id quod aspectū
 nō habet, tum cū ei est aptus natura. Nihil autē interest,

negatione res definiatur, an affirmatione eiusmodi, cui
 necesse sit negationem ex altera parte in diuidendo re-
 spondere. ut si quis lineam longitudinem quæ latitudi-
 nem habeat, definiat. Quod enim habet latitudinem
 ei quod ea caret, cū in eas quid diuiditur, respondet, præ-
 terea nihil. ita rursus in negationem genus tribuetur.
 Illud etiam videndum est, speciem ne definiendo pro dif-
 ferentia dixerit. quod faciunt y qui conuictum con-
 tumeliam cum irrisione definiunt. Nam cum irrisio
 quedam sit contumelia, fit ut non differentia sed spe-
 cies sit irrisio. Iam illud etiam an genus pro differen-
 tia definiendo posuerit. ut si quis virtutem, habitum bo-
 num definiat. Est enim bonum virtutis genus. Nisi for-
 te non genus bonum est, sed differentia, si quidem verum
 est illud, non posse idem in duobus generibus numerari,
 quin vnum altero contineatur. Neque enim bono habi-
 tus, neque habitu bonum continetur. quandoquidem nō
 omnis habitus bonus est, neque omne bonum habitus. Ita
 vtrunque esse genus nullo modo potest. Quod si habitus
 virtutis genus est, profecto bonum non virtutis genus sed
 differentia est. Præterea habitus quid sit virtus declarat:
 bonum autē non quid sit, sed qualis, indicat. At qui qua-
 le quid significat differentia. Videndum etiam est, an
 quid non quale quid quæ data est differentia, declaret:
 quoniam qualitatē omnis differentia declarat. Atque

etiam, forte ne ac temere rei quæ definiatur differentia cõueniat. Ut enim nullũ genus, sic differentia nulla in ijs numeratur quæ temere & casu rei cõueniunt, præsertim cũ alicui cõuenire et non conuenire nõ possit differentia. Iã si de genere dicatur differentia aut species, aut aliqd eorũ quæ speciei subiecta sunt nulla definitio est. Nihil enim eorũ quæ enumerata sunt, de genere dici potest, quandoquidẽ in pluribus genus quàm õnia reperiatur. Quod idẽ fiet, si de differentia genus dicatur: cũ præsertim nõ de differentia genus, sed de ijs de quibus diffnã dicatur. Veluti aĩ al in hoĩe, boue, ceterisq; terrenis animalibus dicitur, nõ in ea differentia quæ de specie dĩ. Si enĩ de singulis differentijs animal dicitur, certe multa animalia de specie dici poterũt, cũ præsertim de specie differentia dicatur. Præterea isto pacto aut in formis aut in indiuiduis, oēs differentia numerabũtur, si quidẽ animalia esse ponatur. quõ quidẽ omne animal vel speciei vel indiuiduorũ nomen obtinet. Similitérq; cõsideradũ est an species, vel aliquid eorũ quæ subiecta sunt sub specie, de differentia dicatur. qđ fieri nõ põt, quãdoquidẽ ad plura differentia quàm forma trãsfertur. Isto etiã pacto fiet, vt inter species differentia numeretur, si quæ species de ea dicatur. Si enim de ea homo dicatur, certe homo est illa differentia. Illud ẽt vidẽdũ est, an specie nõ sit prior differentia. debet enĩ vt genus sequi, sic specie antecedere differentia. Illud

etiã, an alterius generis sit differentia ea qua producta est, quod quidem nec contineatur nec contineat. Neque enim videtur duobus generibus data eadem differentia, quorũ alterum ab altero minime contineatur. Sin secus, profectò illud etiã fiet, vt eadem species in duobus generibus sit quorũ vnũ nō cōtineatur ab altero. Ex differentia enim genus cōcluditur, vt ex terreno & bipede, animal. Ita fit, vt in quo differentia, etiã genus vtrunque dicatur. Ex quo perspicuum est formam in duobus generibus esse, quorũ vnum altero non comprehendatur. Nisi fortè non omnino fieri nō potest, vt eadem differentia duorum sit generum quorum neutrum alterum contineat, sed adiungendum est, quorum vtrunque eidem minime subicitur. Nam terrenum animal & pennigerum animal, genera sunt, quorũ neutrum alterum complectitur, quorum vtriusque bipes differentia est: ita addendum illud est, quorũ vtrũque sub idem genus nō subicitur. hæc enim duo animalia subiecta sunt. Illud etiam perspicuum est, nō necessario ex omni differentia suum concludi genus: quãdoquidem esse duorum generum, quorum vnum altero non continetur, eadẽ potest: quorũq; alterum necesse est ex ea cōcludi & probari, eãque qua supra sunt omnia. quem admodum animal p̄nigenum vel terrenum ex bipede cōcluditur. Videndum etiam, an id quod alicubi quid esse significat, p̄ differentia posuerit. Neque enim inter sub

stantiam & substantiã hoc interest, quòd alicubi sit. Ita que eos qui animal, in terrenum & aquatile partiuntur, reprehēdunt: propterea quod terrenum & aquatile in aliquo esse declarant. Nisi forte in his non iure reprehēdūt. Neque enim in aliquo esse aut alicubi aquatile & terrenum, sed quale quid indicat: præsertim cum si sit in loco sicco, tamen aquè aquatile: & si in humido loco, terrenū nō aquatile sit futurum. Sed tamen hoc perspicuum est, si quid esse in aliquo significet differentia, in ea exponēda & explicanda peccari. Præterea videndū est, an perturbationem in differentia numerarit. Omnis enim perturbatio amplificata, ex statu suo naturã dimouet, ex quo genere nō est differentia. Magis enim statum eius cuius est differentia, differentia conseruat: neque fieri potest omnino ut sine sua quicq; differentia permaneat, sublata enī terreni differentia esse homo nullo modo potest. Quibus autē (ut omnia semel complectar) cōmutatur id in quo ea sunt, eorum nihil illius differentia est: quandoquidem omnino eiusmodi amplificata naturam ē statu suo dimouent. Qua propter quitalem aliquam differentiã dederit, in eo peccauit, quoniam in differentijs non cernitur commutatio, quæ alteratio solet appellari. Iam si quis definiendo aliquid eorum quæ cū aliquo cōferuntur, nō constituerit differentiam quæ ad aliud aliquid referatur errabit. Eorum enim quæ cum aliquo conferuntur tales

164

etiam debent esse differentia. Quod in arte perspicere potest, cuius differentia sunt, ut una sit cognitionis, altera actionis, tertia effectiois quae ad aliud referuntur omnia. Nam cognitio, & actio, & effectio intelligi non possunt quin alicuius res esse dicantur. Illud etiam considerandum est, an ad id definitionem accommodari is qui rem definit, ad quod natura apta sunt omnia, quae cum aliquo conferuntur. Sunt enim quaedam, quibus ad id solum uti licet, ad quod natura aptum est unumquodque eorum quae cum aliquo conferuntur: sunt quibus etiam ad aliud licet, veluti a spectu ad cernendum talem modum uti licet, at labro etiam quis hauriat, tamen si quis definiat, labrum instrumentum esse ad hauriendum, peccabit, quoniam ad id non est natum & comparatum. Definitio autem illius, ad quod natum & institutum est unumquodque, haec est, id ad quod prudens quia prudens sit utitur, & propria cuiusque rei ars et scientia. Peccabit etiam definiendo, qui rei cui primum convenit, non accommodat definitionem, quoties in pluribus intelligitur, ut si quis (exempli causa) prudentiam definiat, hominis aut animi virtutem, non eius partis animi quae rationis est particeps. Est enim prima sedes prudentiae in parte animi quae ratione utitur: quod quidem ex ea & animus & homo prudens esse dicitur. Praeterea si non est hoc rei quae definitur subiectum, cuius vel habitus vel dispositio in definitione esse dicitur, vitiose definit.

Omnis enim affectio, omnisq; perturbatio in eo sita esse
 solet, cuius est affectio & perturbatio, quæ admodum ars
 in animo, cuius est affectio, sita est. Interdum autem in
 his ipsis peccatur, velut ab his qui aiunt somnum esse sensus
 imbecillitatē: & dubitationē, æqualitatē rationū cōtra-
 riarū, & dolorē discordiā partiū coniunctarū natura,
 vehemētiore motu excitatā. Neq; enim somnus inest in
 sensu. qđ necesse esset, si esset sensus imbecillitas. Itemq;
 ne dubitatio quidē in contrarijs rationibus inest, nec do-
 lor in cōiunctis natura partibus. dolebūt enim res inani-
 mæ, siquidē dolor eis aderit. Atq; etiā illa ex eo genere
 valetudinis definitio est, apta cōpositio caloris & frigo-
 ris. Sic enim necesse erit valere res calentes & frigidas.
 Nā cum cuiusq; rei apta compositio in illis sit, quorum
 est apta compositio, certē in eis etiam valetudo insit ne-
 cesse est. Præterea ita fiet, ut ij qui sic definiūt, quod effe-
 ctus est, efficiēs esse dicāt, aut cōtrā. Neq; enim dolor dis-
 sensio partium natura coniunctarum, sed hoc est quod
 ad eū efficiēdum vim habet: nec imbecillitas sensus, som-
 nus, sed alterum alterius efficiens est. quippe cū aut pro-
 pter imbecillitatē sensus somno opprimamur, aut ppter
 somnū, sensuū munere nō fungamur. Itemq; dubitatio-
 nē afferre solet cōtrariarū rationū æqualitas. Cū enī in
 utranq; partē de aliqua re cogitamus, & paria sunt mo-
 mēta rationum, tum deniq; quid nobis agendū sit, dubi-

tamus. Tam omnium temporum habenda ratio est, sicubi discrepent: ut si quis immortale animal quod nunc non interit definiat. Sic enim fiet, ut animal quod nunc interitus expers est, hoc tempore sit immortale. Nisi forte in hoc id non est verum, est enim ambiguum nunc interitus esse expers aliquid. Aut enim non interisse nunc significat, aut non posse interire hoc tempore: aut esse hoc tempore eius modi, ut nunquam intereat. Cum igitur dicimus, hoc tempore interitus expers esse animal, non hoc dicimus, tale esse nunc animal: sed, quod nunquam occidere possit: hoc enim idem est quod immortale. Ita minime efficitur ut id nunc tantum sit immortale. Attamen sicubi id accidat, ut quod oratione explicetur, hoc tempore insit, aut superiore, id autem quod nomine declaratur non insit, nunquam idem erit. Usus ergo huius loci talis est. Atque etiam illud videndum est, id ne quod definitum sit, alia oratione, ac ea qua allata est, aptius explicetur. ut si iustitia definitur, vis suum cuique tribuens. iustus est enim potius, qui suum cuique vult tribuere quam qui id potest. Ex quo fit ut non sit iustitia, vis suum cuique tribuens alioquin iustus etiam esset qui suum cuique tribuere posset. Illud etiam vitiosum est definiendi genus, cum res accessionem recipit, id autem quod oratione explicatur non recipit, aut contra cum id quod oratione explicatur recipit, res autem non recipit accessionem. Aut enim utrumque aut neutrum

capere debet, si quidem idem est quod oratione explicatur
& res ipsa. Vitiosum etiam illud genus est cum utrumque
accessionem illud quidem recipit, sed non simul ut si amor
cupiditas concubendi definiatur. Cum enim is qui vehe-
mentius amat, non magis concubitum appetat, fit: ut non
recipiat simul utrumque accessionem. quod quidem deberet
si quidem idem valerent. Quod idem fiet, si propositis duo-
bus, de quo magis res dicetur, de eo minus dicetur oratio.
Ut si ignis definitur corpus tenuissimum. Nam & fla-
ma magis ignis est quam lux & corpus tenuissimum flam-
ma est minus, luce. Atqui utrumque eidem magis conue-
nire deberet, si quidem idem valerent. Vitiosum etiam est
definiendi genus, si duobus propositis unum utrique aequè
conuenit, alterum non aequè, sed alteri magis. Item cum
duo sunt ad quæ res quæ definitur pertinet, si utrumque
ad definiendum acceperit, quasi ponens duas definitio-
nes. ut si pulchrum definiatur id esse, quod vel oculos vel au-
res demulceat. & id quod est, quod pati, vel facere quid
potest. Sic enim simul idem & pulchrum erit & non pul-
chrum, itemque idem erit & non erit. quandoquidem quod
aures mouet ac demulcet, idem erit quod pulchrum: Ita
quod non demulcet aures idem valet quod id quod mini-
me pulchrum est. Rebus enim eisdem, eadem data sunt
contraria. Contrarium autem est pulchro id quod pul-
chrum non est, eique quod sensum auriū suauitate qua-

dam mouet, id quod non mouet sensum aurium. per spi-
 cum est igitur, idem valere id quod non mouet aures su-
 auitate quadam, & id quod non est pulchrum. Si quid
 igitur est quod sensum oculorum moueat, non aures, idem
 pulchrum & non pulchrum futurum est. Eodemque mo-
 do idem esse & non esse doceremus. Iam vero si orationes
 pro nominibus sumamus & generum & differentiarum
 & eorum omnium quae definitio complectatur, an ali-
 quid eorum discrepet, videndum est. Quod si res quae
 III definitur in his sit quae cum aliquo conferuntur, vel per se
 vel ratione generis considerandum erit, an in definitione
 expressum non sit id cum quo vel ipsa per se vel generis
 comunionem conferatur. ut si quis scientiam opinionem
 immutabilem definiat, vel voluntatem cupiditatem ab
 aegritudine vacuam. Eorum enim omnium quae cum ali-
 quo conferuntur natura ad alterum refertur, quando
 quidem vniuscuiusque eorum quae ex illo sunt genere,
 natura illa sit, ad aliquid quodammodo affectum esse.
 Debit ergo scientia definiari opinio de eo quod scientia
 continetur, & voluntas boni cupiditas. Quod item fiet,
 si grammaticae literarum scientia definiatur. Exprimē-
 dum enim fuit definitione cum quo ipsa, genusve confer-
 retur. Illud etiam videndum est, an alicuius eorum quae
 cum aliquo conferuntur, non ad finem directa sit defini-
 tio: finis autem vnicuique est quod optimum est, aut quo

cetera omnia referuntur. Ita aut quod optimū est, aut
 finis & extremū exprimi debet. Ut cupiditatem non rei
 quae voluptatem affert, sed ipsius voluptatis. quippe cum
 eius gratia etiam id quod eam efficit expetamus. Vidē
 dum etiam est, id ne ad quod retulerit in ortu vel actione
 consistat. Nihil. n. eorum finis est. Egisse enim, & ortū
 esse, finis potius nomen, quā vel oriri, vel agere obtinet.
 Quamquam non in omnibus rebus ita est. fere enim om-
 nes voluptatē capere ex quaque re malunt, quā desisse
 capere. ita agere potius finem constituunt, quā egisse.
 Iam in quibusdam si quanta qualiaque sint, & ubi fiat
 itemque cetera dissimilitudines minimè explicentur, vi-
 tiosa erit definitio. Ut si non aperiatur, qualis & quan-
 ta gloria cupidus sit ambitiosus. Nam quoniā omnes
 gloria ducuntur. non satis est ambitiosum dicere eum qui
 gloria sit appetens: addendaeque sunt differētia quas enu-
 merauimus. Itēque si auarus definiatur, quanto studio
 pecuniae teneatur exponendū est: aut si impotens, quarū
 voluptatū sit, in quibusque versetur. Neque enim si quis
 qualicumque & quavis voluptate vincatur, is continuo
 impotens habendus est: sed is demum qui certa quadam
 superetur. Eiusdē generis sunt definitiones, & qua no-
 tētem definiunt vmbra terrae, & qua terra motum, mo-
 tum terrae, & qua nubem aeris crassitudinem, & qua vē-
 tum aeris motionem. Addendum enim quātum, & qua

le id sit, & ubi fiat, & unde. Quod eodem modo de alijs eiusdem generis iudicandum est. Qui enim quanuis differentiam pratermittit, is naturam rei non explicat. In id autē quod pratermissum est, omnis semper dirigi debet argumentatio. Non enim si quomodocunque aut quantumlibet terra mota sit, cōtinuò terramotus est, nec si aer quoquomodo aut quavis pellatur, vētus est. Eodem modo peccatur in appetitionibus definiēdis, cum quod videtur non adijcitur, in ceteris que omnibus, in quibus illud adijciendum est. ut si voluntas definiatur, appetitio boni, & cupiditas, appetitio rei quæ voluptatem efficit, nec addatur, eius quod bonū videatur, aut eius rei quæ voluptatē efficere videatur. Sæpe enim ignorant ij qui cupiditate tenentur, bonum esse aut iucundum esse id quod cupiunt. Ita non est necesse id esse bonum aut iucundum, sed modo videri. debuit ergo eo pacto explicatio fieri. Quod si ita, ut dixi, rem tradat & aperiat, ad species impellendus erit is qui ponit ideas esse. Neq; enim idea est in vlla re, quæ esse videatur & appareat, & species ad speciem referri videtur. ut ipsa cupiditas ipsius iucundi est, & ipsa voluntas ipsius boni. Non igitur eius quod bonū esse videatur, ipsa voluntas erit: neque rei quæ voluptatē afferre videtur, ipsa cupiditas. Absurdū est enim esse aliquid ipsum bonum apparens, aut iucundum. Iam si habitus definitio explicetur ex eo quo est habitus, ducetur argu

mentum: & si eius in quo est habitus, ex habitu, Itemque in ceteris talibus, ut si id iucundum dicatur quod prodest, etiã qui voluptate afficitur, adiuvatur. In definitionibus autem eius generis fit, nescio quo modo, ut is qui rem definiendo aperit, pluravno definiat. Qui enim scientiã definit, quodammodo etiam definit ignorantiam itẽm que quod doctum & indoctum est, scire & ignorare. Si enim primum planum fiat quodammodo etiam cetera perspicua fiet omnia. Qua propter in his talibus, si quid discrepet, ex ijs locis quos in contrarijs & coniugatis exposuimus, argumẽta ducemus. Atque in ijs etiam quæ cum aliquo conferuntur, vidẽdum est, an ad quod genus accommodatum est, etiam ad illud aliquid relata sit forma. Ut si opinio cum eo quod opinabile est confertur, etiam opinio quædam cum quodam opinabili conferetur. Et si res multiplex ad submultiplicẽ refertur, etiã quædam multiplex ad quandam & certam submultiplicẽ referetur. Si enim non ita explicata res est, profectò vitiosa erit definitio. Et illud videndum, an contrarij explicata exposita que sit definitio contraria. ut sit ne simpli definitio contraria dupli definitioni. Si enim duplum est quod pari vincit, etiam simplum erit quod pari revincitur. Eadem est oratio eorum contrariorum, quæ adversa dicuntur. Contrarij enim contraria erit definitio, vna quædam contrariorum inter se connectione

hoc modo, Si id prodest quod bono afficit etiã id ob est quod
malis afficit aut quod bonis priuat. Alterũ etiã eorũ cõ
trariũ sit eius, quod prius dictũ est, necesse est: quòd si neu
trũ contrariũ sit eius, quod initio expositũ est, certè neu
tra eorum quæ posterius exposita sunt, esse contrarij defi
nitio vllò modo potest: ita ne ea quidem quæ initio data
est, verè & rectè fuit explicata & constituta. Quoniam
quæ contraria sunt quædam quæ alterius priuatione di
cuntur, vt inæqualitas & equalitatis priuatio videtur esse
inæqualia enim sunt quæ non sunt æqua & paria: pro
fecto id semper quod priuatione dicitur, altero cõtrario
definitur necessario, alterum non etiam necesse est illo
quod ex priuatione nominatur, definiri. Sic enim fieret
vt vtrũq; ex altero cognosceretur. Quare hoc vitiũ in cõ
trarijs animaduertere debemus, vt si quis æqualitatem de
finit, id quod inæqualitati contrarium est: definiendo
enim aperit rem, eo quod ex priuatione appellatur. Iam
vero necesse est eum qui ita definit, ea re vtiquæ definia
tur. Quod ita intelligitur, si cum nomine commutetur
oratio. Quando enim nihil interest, inæqualitatem di
camus an æqualitatis priuationẽ, certe erit æqualitas cõ
trarium æqualitatis priuationi. ita eadem re vsus est.
Quod si neutrum contrariorum priuatione dicatur, eo
demque modo explicetur definitio, vt bonum est, quod
malo est contrarium, certe malum erit quod est bono con:

trarium. Eorum enim quæ ita contraria sunt, similiter
 explicanda definitio est. Sic rursus fiet, ut eam ipsam re
 quæ definiatur, adhibeat i definitioe, presertim cū in sit
 bonum in mali definitione. ita si bonum malo contrariū
 est, malum autem nihil refert dicas an quod bono est cō-
 trarium, efficietur, ut bonum contrarium sit eius quod bo-
 no cōtrarium est. Ex quo perspicuū est, eodem usum esse
 eum qui ita definiat. Vitiosa etiam definitio est. cum ita
 aliquid eorum quæ privantia sunt, aperitur: ut cuius sit
 privatio, veluti habitus ne, an contrarij an cuiusvis, mi-
 nime explicetur. Quod idem fiet, si cuius aut in quo so-
 let esse privatio, nō addatur omnino, an in quo primo so-
 leat habitare, ut si quis ignorationem privationē esse di-
 cat, nec addat privationem esse scientiæ, aut non adiū-
 gat in quo versari soleat aut si adiungat, non dicat in
 quo primo id habitare soleat: ut si quis nō in ea parte ani-
 mi quæ rationis est particeps, sed in homine vel in animo
 aliquid situm esse definiendo explicet. Si enim quidvis
 horū prætermiserit, aberrabit. Eodemq; modo, si qui, ca-
 citatem nō a spectus privationem in oculis dixerit. Qui
 enim vim & naturam privationis accommodate apte-
 que explicare vult definiendo, is debet & cuius rei sit pri-
 uatio, & quæ res priuetur, exponere. Illud etiam consyde-
 randum est, an privatione explicetur quod non numerat-
 tur in privantibus. Qui quidem error in ignoratiōe ver-

ſari videtur ijs, qui nullam ponunt ignorationem cuius
natura ex negatione intelligatur. Quod enim artis &
ſcientia expertus eſt, id ignorare minime videtur: ſed id de
mum, quod errat & fallitur. Itaque nec res in animas,
nec pueros ignorare dicimus. Ita non priuatione ſcien-
tia ignorantia dicitur. Iam illud videndum eſt, an ſimi-
libus nominis caſibus ſimiles definitionis caſus reſponde-
ant. vt ſi id prodeſt, quod efficiens eſt valetudinis, vt iliter
accommodate ad valetudinem efficiendam, etiam quod
profuit id valetudinem efficit. Spectandum eſt etiam ex
idea, ſit ne vera & propria quæ data eſt definitio. quan-
doquidem in quibusdam id non reperire cernitur. Quæ
admodum Plato definit, adiungens animantium defini-
tionibus mortale. Si enim idea eſt, certe non eſt mortalis,
veluti ipſe homo. ita idea minime cõueniet definitio. Om-
nino neceſſe eſt ſi addatur id quod efficiens eſt, aut pati-
bile in idea discrepare definitionem. Impatibiles enim
& immutabiles videntur ideae ijs, qui ideas defendunt.
Quales definitiones cõtra eos valent. Vitioſum etiã
genus definiendi eſt, ſi omnium eorum quæ ambigue di-
cantur, cõmunis vna definitio ſtatuatur. Cum enim ſy-
nonyma ſint ea quorum vna eſt nomini congruēs defini-
tio, nullius certe eorum quæ nomē complectitur, propria
definitio eſt, quandoquidem æquè omnibus homonymũ
conuenit. Quod vitium in vitæ definitione reperitur, quã

Dionysius tradidit, *Motus vniverso eorum quæ nutriuntur generi, natura insitus.* Nec enim hac oratio animantibus magis inest, quam ijs quæ à terra gignuntur: cū interim vitæ non vnum genus sit, aliudque vitæ genus animantibus, aliud ijs quæ à terra gignuntur, tributum esse videatur. atque fieri potest, vt quasi de industria sic definitionem vitæ explicemus, quasi sit synonymum verbum, vnumque sit genus vitæ: sed etiã nihil prohibet eum qui homonymiam & ambiguum perspiciat, velitque alterius definitionem tradere, ita tamen facere vt non propriam sed communem vtrique statuatur definitionem. Sed tamen vtrovis modo id fecerit certe aberrabit. Quoniam autem quædam homonyma obscura sunt, is quidem qui interrogat eis pro synonymis vti debebit: non enim alteri, vnius significati conveniet definitio. Ita alter quodammodo definisse non videbitur, quoniam in omnia convenire debet synonymum. idem autem ipse si respondeat ambiguum debet distinguere. Quoniamque nonnulli eorum qui rem aliquam defendunt in disputationibus, synonymum ambiguum esse dicunt, quoties non convenit in omnia quæ statuta est definitio, & ambiguum in synonymis ducunt, si vtrisque conveniat: ante quam agrediari ad disputationem convenire debet qualia velit ea esse, qui respondet, aut antè ratiocinandum est et concludendum ambiguum esse, aut synonymum, aut vtrūlibet. Facilius enim

concedunt ij qui quid sequatur non prouident. Quòd si non conuenerit inter eos qui differunt, & aliquis synonymum ambiguum esse dicat, propterea quòd ea definitio, quæ data est, in hoc sicut in illo minime intelligatur: tū videndum est, an huius in cætera conueniat definitio. Per spicuum est enim id synonymum cum reliquis futurum: aut certe si illud sit, nec tamen hoc cum alijs synonymum sit plures erunt reliquorum definitiones. duæ enim nominis definitiones ad ea accõmodabũtur, & prior quæ data est, & posterior. Rursus si quis quid eorum quæ multis modis dicuntur definiat, neque in ea omnia quæ uerbum ambiguum complectitur, definitio conueniat, nec ambiguum tamen dicat, sed nomen non omnibus conuenire, quoniam ne definitio quidem in omnibus reperiat: contra eum asserre debemus, appellatione utendum esse ea quæ & tradita sit & ab omnibus recepta: nec illã equum esse infirmare: tamen si quædam sint in quibus à vulgi consuetudine discedendũ esse, videatur. Si autem alicuius eorum uerborum quæ cõiuncta sunt, definitio statuatur, detracta alterius eorum quæ copulata sũt oratione, an reliqua ei quod reliquum est conueniat, videndum est. Si enim secus, profectò ne tota quidem toti conueniet. ut si quis hoc totum lineam finitam rectam definiat, extremitatem plani habentis extremitates, cuius medium extremitatibus adiungitur: si finita lineæ hæc

definitio est, extremitas plani quod, habet extremitates, hæc reliqua debet esse recti definitio. Cuius medium extremitatibus addatur. Atqui linea infinita nec mediū habet nec extremitates, cum interim recta sit. Ita nō est eius quod reliquum est, reliqua definitio. Vitiosum etiā definiēdi genus est, cum id quod definitur copulatum est eique attribuitur definitio eiusmodi, quæ æqualibus & paribus quasi membris respondeat. Definitio autem paribus membris refertur, cum quot sunt coniuncta, totidē etiam sunt & nomina et verba in definitione. In his enī talibus ipsorum nominum aut omnium aut aliquorum mutatio facienda est necessariò: quandoquidem non plura sunt hoc tempore quàm superiore nomina. debetq; is qui definit, pro nominibus omnibus maximè sin minus pluribus, explicare definitionem. Sic enim simplicia verba nunquā definiat is qui verbum tantū pro verbo reddidit. vt si pro veste tunicam. Vehementius etiam in definiēdo errabit, si verba magis dubia assumat. vt si pro homine albo, terrigenam & mortalem candidum. Neque enim definiuit cum minus apertum & perspicuum sit, quod ita dictum est. Atque etiam in cōmutandis verbis illud videndum est, an idem significet vna atque altera oratio. Ut si quis artem quæ rem animo cernit, definiat opinionem quæ rem animo cernit & contemplatur. Opinio enim non est idem quod ars & scientia: quod quidē

z

deberet, si modo totum idem sit futurum. Nam quod animo rem cernit & contemplatur, in utraque oratione est: quod reliquum est diuersum est. Iam si quis alterum verbum commutet, neque differentiam sed genus commutet, vitiosa erit definitio. Quod in exemplo quod modo protuli cernere licet, hoc enim totum, quod rem animo cernit & contemplatur, verbo artis obscurius est, quoniam hoc genus est, illud differentia: & genus, quoniam latissime patet omnium est clarissimum & planissimum. Ergo non genus mutandum fuit, sed differentia, quandoquidem obscurior est. Nisi forte ridicula hæc reprehensio est, præsertim cum nihil prohibeat differentiam notissimo verbo significari, genus non item. Quæ cum ita erunt, certe generis non differentie nomen mutandum erit. Quod si quis non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine mutet, profecto magis differentia quam generis explicanda definitio est: quandoquidem rei illustranda & cognoscenda gratia definitio traditur: & minus nota differentia quam genusest. Si vero differentie definitionem explanarit, an ad aliquid aliud definitio transferatur, videndum est. Ut si numerum imparem dicat, numerum qui medium aliquid habet, exponendum est, quemadmodum medium habeat. Nam & numerus in utraque oratione est, & imparis verbum in definitione mutatum. Atqui medium

aliquid & linea & corpus habent, cum nō sint imparia
 Non igitur propria est illa imparis definitio. Quod si
 multis modis dicatur id quod medium aliquid habet, di-
 stinguendum est, quemadmodum medium cōplectatur.
 ita aut refelletur reprehēdeturque definitio, aut vitiosa
 esse concludetur. Prætereavitiosa etiam erit, si id cuius
 definitio statuitur, in ijs quæ sunt numeretur, quod autē
 definitioni subycitur, non numeretur, ut si quis exempli
 gratia rem albam esse dicat, colorem cum igne permix-
 tum. Neque enim quod expers est corporis, permisceri
 potest cum corpore. Ita color permixtus & confusus cū
 corpore nullus est: & aliquod albū est. Iam ij omnes qui
 non distinguunt in ijs quæ cum aliquo conferuntur, id cū
 quo conferuntur plurāque complectuntur dicendo, aut
 omnino, aut quadam ex parte, vitiose definiūt. ut si quis
 exempli causa, medicinam dicat artē esse eius quod est.
 Nam si nullius eorum quæ sunt medicina ars est, certe
 vitiosa falsaque est omnino definitio. Sin alicuius est,
 alicuius non est ars, quadam ex parte falsa est. debet e-
 nim esse omnium, si quidem per se non temere & casu
 eorum quæ sunt esse dicitur: id quod in cæteris quæ
 cum aliquo conferuntur, perspicui licet. Quicquid e-
 nim scientia & arte continetur, cum scientia & arte
 confertur. Eadem est cæterorum ratio: quandoquidem
 quæ cum aliquo conferuntur, recipiuntur omnia.

Omne enim quod arte continetur, in ijs est quæ cum ali-
 quo conferuntur. Præterea si is qui nō per se, verum for-
 tuito & casu rem explicat, recte explicet & aperiat defi-
 niendo: non cum vno, sed cum pluribus vnum quodque eo-
 rum quæ cum aliquo conferuntur, comparabit. Nihil e-
 nim prohibet eandem rem, & esse & albam & bonā esse.
 Itaque vt cum quouis eorum collatum quid definiat, re-
 cte definierit, si modo is qui re aduentitia temere rem ali-
 quam explanat, recte explanat. Postremo hæc talis defi-
 nitio propria rei quæ explicata est et data, esse nō potest.
 Neque enim medicina sola, sed pleræque etiam aliæ ar-
 tes in rebus quæ sunt versantur. ita vna quæque ars in eo
 quod est versabitur, ex quo perspicuum est, hanc ipsam
 nullius arti esse definitionē: præsertim cum propria, nō
 communis definitio esse debeat. Sed interdum non rem
 nudam, verū rem quæ in eo genere perfecta est definiūt.
 quo ex genere oratoris & furis definitio est: Si orator is
 est, qui quod in quaque re ad faciendam fidem valet, per-
 spicere potest, neque quicquam eorū prætermittit: & fur
 is qui clam accipit: perspicuum enim est, eū qui talis est,
 qualem hæc definitiones describunt, perfectum & orato-
 rem & furem esse. Neque enim fur est qui clam sumit,
 sed qui vult clam sumere. Rursus vitiosa erit definitio, si
 id quod per se expetendum est, vt ad agendum faciendū
 ve impellens, aut quiduis propter aliud expetendum, ex-

plicetur. Ut si iustitia, legum custos, vel sapientia beata & vitæ effectrix definiantur. Efficiencia enim & conseruancia in rebus sunt, quæ propter aliud expetuntur. Et quanquam nihil prohibet, id quod propter se expetitur, etiam propter aliud esse expetendum: tamen in eo peccatur, si quis ita id quod propter se expetendū est, definiat. Nam cum in cuiusque rei vi & natura explicanda optimū quicque adhibendum sit, id autem quod propter se expetitur, ei quod propter aliud a te ponatur, fit, ut illud ipsum potius significare debeat definitio.

Atque etiam illud considerandum est, si ne qui aliquid definit, hoc et illud esse, an ex hoc & illo esse, an hoc cum illo esse definiat. Nam si hoc & illud esse definiat fiet ut & utrique conueniat & neutri. Ut si quis, exempli gratia, iustitiam definiat temperantiam esse & fortitudinem. Nam si duo sint, quorum vterque altero sit præditus, vterque & neuter iustus erit: quandoquidem ambo iustitiam habent, & vterque non habet. Quod si hoc non videtur admodū absurdum esse, propterea quod in alijs quibusdam hoc contingit, (nihil enim prohibet duos habere minam, & neutrum habere.) at illud certe per absurdum videbitur, eisdem contraria conuenire. Quod fiet si eorum vnus temperantia & ignauia sit præditus, in altero fortitudo & intemperantia insit. Vterque enim iustitiam & iniustitiam habebit. Si enim iustitia

est fortitudo & temperantia, iniustitia etiam ignavia
 erit & intemperantia. Omninoque omnia argumenta
 qua sumi possunt ad demonstrandum totum non esse
 idem quod partes, ad efficiendum id quod dictum est, va-
 lebunt. quippe cum is qui eiusmodi definitionem statuit
 & inducit, idem esse partes et totum confirmare videatur.
 Aptissima autem omnium in hoc genere argumenta
 ducentur ab ijs, in quibus aperta & perspicua partium
 compositio est, cuius generis est domus, et si qua sunt simi-
 lia. Perspicuum est enim, si partes sint, nihil prohibere non
 esse totum. Ita non sunt idem totum & partes. Si vero
 res qua definiatur non esse hoc & illud, sed ex hoc & il-
 lo constare dicatur, primum videndum erit, an unum a-
 liquid ex ijs ipsis minimè natura constare queat. Qua-
 dam enim, veluti linea & numerus ita affecta sunt inter
 sese, ut nihil ex eis effici possit. Deinde id ne quod defini-
 tione apertum est, in vna re aliqua prima situm esse soleat:
 ea autem ex quibus ipsum constare ille dixerit, non in vna
 re prima inesse soleat, verum utrunque in altero. Perspi-
 cuum est enim ex ijs, nunquam illud ex ijs constare posse,
 praesertim cum in quo partes, etiam totum necesse sit exi-
 stere. ita non in vna re prima totum, sed in pluribus in erit.
 Quod si & partes et totum in vna re prima in sint, illud con-
 siderandum est, an non in eadem re, sed in alia partes, in alia
 totum. Tum sublato toto, an vna etiam partes tollantur &

intereant videndū est. Contrā enim effici debet, ut interēptis partibus, totum intereat: interēpto vero toto, non necesse est partes interire. Aut illud an totum bonum vel malū est, & partes neutrū, vel contra, partes in bonis aut in malis sint, & toto in neutro. Neq; enim ex re vlla quæ nec bona nec mala est, aliquid quod bonum sit aut malū effici potest, neque ex ijs quæ ipsa mala sunt, vel bona, fieri aliquid potest, quod sit in malis vel bonis. Aut, maiusne altera pars bonum sit, quàm altera malum, quod autem ex eis constare dixerit, non sit maius bonū quàm malum. Ut si exempli gratia impudētia ex fortitudine & falsa opinione cōstare dicatur, quorum fortitudo maius bonum est, quàm malū falsa opinio. Debuit igitur etiam id quod ex illis est, ex maiore esse consequēs, et esse aut bonū omnino, aut maius bonū quàm malum. Quod non necesse est nisi vtrunque per se in bonis malis veducatur, quippe cum multa efficientia, per se non sint illa quidem bona, coniuncta autem & commixta cum quibusdam, in bonis numerentur. Alia sunt contra quorū vtrunq; bonum est, quæ si coniungantur, vel mala erunt vel indifferentia. Quod autem posterius dictū est, facillime in rebus salubribus vel pestilentibus perspici potest. Quædam enim medicina eam vim habent, ut & vtraq; per se prosit: et si coniuncta mixtaque adhibeantur, sint ob futura. Iam illud quoq; videndū est, an ex meliore &

deteriore parte aliquid constare dicatur, quorū meliore totum non sit deterius, & deteriore praestantius. An ne hoc quidem necessarium est, nisi per se sint ea ex quibus illud cōcretum est, in bonis. nihil enim prohibet in ijs quae per se bona non sunt totum in bonis non numerari: quod in ijs quae modò commemoravi, perspicilicet. Illud etiā eodem ne nomine totum & pars altera appellētur. Non enim debent, sicuti nec syllaba quidē. nam syllaba nunquā eodē nomine appellari solet quo elementa ex quibus constat. Vitiosum etiam est rationem concretionis nō exponere. Non enim satis est ad aperiendū declarandūque aliquid, id ex his vel illis constare dicere, praesertim cum eorum omnium quae concerta sunt, vis & natura non sit ex his vel illis constare, sed hoc vel illo modo ex his vel illis effici. Id quod animaduerti licet in domo. Neque enim si quae res quouis modo disponatur, continuo domus erit. Quod si quid esse hoc cū illo definiat, primū dicendum est hoc cum illo aliquid esse, idem quod hoc & illud aut quod esse ex hoc & illo valere. Qui enim dicit aliquid, mel cum aqua esse, is vel mel & aquam dicit esse, vel ex melle & aqua constare: Ita si vtrumuis horum idē esse concedat quod esse hoc cum illo aliquid, eadem omnino sumenda erunt argumenta, quae ad vtrumque refellēdū supra exposuimus. Deinde diuisione adhibita, quomodis aliquid cū alio dicatur esse, nullo ne modo hoc cū

illo sit, videndum erit, ut si dicatur aliquid esse cum alio, vel ut in aliquo eodem subiecto veluti iustitia & fortitudo in animo insunt: vel in eodem loco, vel in eodem tempore, & nullo modo id quod quaeritur de his verè dicatur, profecto nullius erit propria, & vera ea quae statuta est definitio: quandoquidem nullo modo hoc cum illo est. Sin divisione adhibita, quot modis aliquid cum altero esse dicatur, verè sit in eodem tempore utrunque, videndum est, an utrunque minus ad eundem finem pertinere possit. ut si quis fortitudinem definiat audaciam cum recta ratione: fieri enim potest, ut audacia prouectus sit aliquid spoliandi, cum recta ratione ac intelligentia de rebus salubribus, sit praeditus. At qui non habebitur fortis is, qui eodem tempore hac re cum illa valebit. Iam vero illud etiam, an ad idè utrunque referatur, ut ad res medicas, nihil enim prohibet aliquam audaciam & rectam intelligentiam ad medicinam asferre: cum interim fortis non erit is, qui hoc cum illo coniunxerit. Neque enim ad diuersa utrunque eorum referri debet, neque ad quãuis eandem rem, sed ad finem fortitudinis. qualia sunt belli pericula, aut si quis alius magis ei propositus est finis. Sunt autem quaedam, quae non in eã quam exposui cadant diuisionem, ut si ira, & aegritudo est cum contemptus opinione, hoc enim declarat, ex opinione eiusmodi nasci aegritudinem, hoc autem ex illo nasci, non idem est quod

hoc cum illo esse, vltimo genere eorum quæ exposita sunt à nobis. Rursus si quis definiendo, aliquarum rerum concretionem, totum esse dixerit, vt corporis & animi cōcretionem esse animal, illud videndum est, an qualis sit cōcretio explicarit, vt si quis definiendo carnem vel os dixerit esse ignis terra aeris que concretionem. Neque enim satis est concretionem dicere, sed qualis ea sit exponēdū est: quandoquidem non si quouis modo hæc ipsa coalescant, continuo caro nascitur: sed si hoc modo coalescant caro: sin illo modo, os gignitur. Quamquam neutrum eorum idem videtur esse quod concretio, præsertim cum omni concretioni diremptio & dissolutio cōtraria sit, neque sit vlli eorum quæ exposuimus. Iam pæquè probabile est esse omne quod cōcretum est concretionem, aut nullum: nullum autē animal, quorum vnumquodque concretū est, concretio est, ne vllum quidē eorū quæ concreta sunt, concretio erit. Præterea si pariratione alicui convenire natura sua solent contraria, & altero rem definiendo aperuerit aliquis, certe non vera erit definitio. Sin secus, profecto plures eiusdem rei definitiones erunt, Quis enim hoc potius, quàm altero rē definirit, quandoquidē æquè in eodem vtrunque reperiri solet? Ex quo genere est illa animi definitio, natura, capax scientia. Pari enim ratione ignorationis est capax. Quòd si cui ad totam definitionem euertendā nullum suppetat argumentū, præ

praeerea quod totum obscurum est & abstrusum. is ad par-
 tem aliquam, quae nota erit, & non recte explicata vide-
 atur, omnem argumentationem dirigere debebit. Euer-
 sa enim parte, tota etiã euertetur definitio. Quaeque ob-
 scura sunt definitiones, eas ita omnes exquirere ac cõsy-
 derare debemus, corrigendo & restituendo, ut & aliquid
 lucis, & argumentorũ copiã afferamus. necesse est enim
 eum qui respondet aut quod ab eo qui interrogat assumi-
 tur approbare, aut certe ipsum quod tandem definitione
 aperiat, exponere. Iam vero quẽ admodum in concio-
 nibus legẽ soliti sunt ferre, quae si melior sit, superiorẽ ab-
 rogãt: sic in definitionibus faciendum est, aliãque indu-
 cenda est definitio. Si enim verior videatur, magis que
 id quod definitur declarare, certẽ eversa erit prior: quan-
 doquidem non sunt eiusdem rei plures definitiones.
 Ad omnes autem definitiones non minima in eo vis est,
 si id de quo agitur ipse tecum considerate definias, aut
 definitionem quae recte tradita & explicata sit, assu-
 mas. Nam ut maior quadam nobis argumentorum co-
 pia suppetat, necesse est quasi exemplar, & quid in de-
 finitionibus praetermissum sit, & quid redundet intue-
 ri. Ac de definitionum quidem locis haectenus.

ARISTOTELIS TOPICORUM
LIBER VII.

C. I

Utrum id de quo agitur idem sit, an alterum, eo genere quod de eodem maxime proprium exposui, dicendum est. Idem autem maxime proprie dixi, quod unum est numero. Ac primus locus sumitur ex casibus, coniugatis, & contrariis. Si enim iustitia & fortitudo idem sunt iustus & fortis idem erunt, & iuste idem quod fortiter. Eadem est contrariorum ratio. Nam si quae eadem sunt eorum etiam contraria eadem erunt in qua vis repugnancia earum quas exposui. Nihil enim interest huic an illi contrarium sumatur, quandoquidem eadem sunt. Alter locus ex iis ducitur quae vim habent efficiendi quid vel interimendi: itemque ex ortu & interitu, & vno nomine ex iis in quibus est aliqua vnus ad alterum affectio. Quae enim omnino eadem sunt, eorum etiam origines, & interitus idem sunt: & ea quae vim habent efficiendi, & ea quae interimendi. Atque etiam illud videndum est, an quorum alterum maxime quiduis dicitur, eorum etiam alterum eodem modo dicatur maxime. Quae admodum Xenocrates beatam vitam & rectam eandem esse docet: quandoquidem recta & integra vita, & beata maxime vna ex omnibus expetenda est: vnum enim esse quod

maxime expetatur, & quod maximū sit. Quod idem in
ceteris eiusdem generis contingit. Sed illud intelligen-
dum est, utrunque eorum quæ maximè expetenda esse,
aut etiam maxima dicentur, vnum numero esse oportere.
Sin secus, esse idem non docebimus. Non enim si Græ-
corū fortissimi sint Peloponesi & Lacedæmonii, conti-
nuo Peloponesios et Lacedæmonios eosdē esse necesse est:
quādoquidē non vnus numero est Peloponesius & Lacedæ-
monius. Sed vnū alterū cōplectatur necesse est, quē ad
modū Lacedæmonios Peloponesi. Aliter enī fiet ut si al-
teri alteros non cōplectantur, ipsi inter se meliores sint.
Nā necesse est Lacedæmoniis meliores esse Peloponesios,
si alteri alteris non cōplectantur, sunt enim ceteris omni-
bus præstantiores. Item quæ Peloponesi anteponuntur La-
cedæmonii, quoniam ipsi ceteros vincunt. Ita fiet ut alte-
ri alteris præstantiores sint. Perspicuum est igitur, vnū
numero esse oportere id quod optimum & maximū dici-
tur, si futurum est, ut idem esse doceatur. Itaque Xeno-
crates non demonstravit, quandoquidem non eadem
numero est beata & recta vita. Non igitur necesse est eā-
dem esse vitā quod vtraque expetēda sit maxime, sed al-
teram ab altera contineri. Rursum videndum est duobus
propositis, si quid & vnum eorum idem sunt, an etiam id
& alterū idem sunt. Si enim ambo non idem valent quæ
aliquid, quod idem est, profecto eadem ipsa non erunt.

170

Iam ex attributis rerum, & ijs rebus quibus hæc ipsa attributa sunt, ducenda sunt argumenta, hoc modo: Duobus propositis, quæ vni attributa sunt, eadem omnia alteri etiam attribui debent. Et quibus vnum eorum attributum est, etiam alterum attribui debet. Et si quid horum absit, profecto ea quæ proposita sunt, non sunt eadē. Videndum est etiā, an in vno genere categoriæ minus vtrūque numeretur, vnumque qualitatem alterum quantitatem, aliud relationem indicet. Illud etiam, an vtriusque minime sit idē genus, sed vnum bonum, alterum malū. aut hoc virtus, illud scientia. Aut si genus idem, eadēne minus sint differentiæ, quæ de vtroque dicantur: sed de hoc, quæ re animo cernit scientia, de illo ea cuius opus est in agēdo. Quod idem in cæteris omnibus videndum est diligenter. Ex maiore hoc modo ducentur, Si vnum elationem habet, alterū nō habet, aut si vtrunque habet sed non simul. Quem modū qui vehementius amat nō magis concubitus appetit. Ita non idē est amor, quod concubitus appetitio. Ex adiunctione hoc modo, Si vtrūque ad idem additum, idem totū nō faciat & reddat. Aut si eadem re ab vtroque detracta, quod reliquum est aliud manet. vt si quis duplum simpli, & multiplū simpli idē esse dicat. Deiuncto enim ab vtroque simplo que reliqua sunt idē declarare debet: neque declarant, cū persertim duplum & multiplū non idem efficiant. Neque vero id

modo videndum est, an ex proposito iam aliquod incōmo-
dum efficiatur. sed illud etiam, an ex fictione possit ali-
quid tale effici. Quod ijs suscipere coguntur, qui inane
aliquid & plenum aeris idem esse dicunt. Per spicuum est
enim, si aer euadat & abeat, non minus inane, quin etiā
magis futurum esse: quo tamen tempore nil est aere ple-
nū. Ergo posito aliquo siue quod falsum siue quod verū
sit, nihil enim refert, si alterum tollatur eorum, alterum
non item, eadem illa nō erunt. Atque ut summam cō-
plectar, in ijs quae de utroque quouis modo dicuntur, & in
quibus haec ipsa dicuntur, illud considerandum est, ali-
quo ne loco haec discrepēt. Quae enim de vno eorum quae
eadem sunt dicuntur, ea de altero etiam dici debent om-
nia, & in quibus vnum dicitur, alterum etiā dici debet.
Et quoniam multis modis: idem dicitur, an alio genere,
aliāque ratione eadem sint, videndum est. Quae enim
eiusdem generis vel speciei sunt, ea non eadem numero
sunt necessario. In eo genere necne eadem aliqua sint
considerabimus. Postremo si vnum sine altero coherere
potest, certe non idem valebunt. Ad loci qui ex eodem dis-
cuntur, expositi sunt. Ex ijs autem quae adhuc expositae
sunt, intelligi potest, omnes locos, qui valent ad refutandā
quaestionem de eodem & diuerso, esse accommodatos ad
refutationem definitionis. Nam si nomen & definitio
non idem declarent, certe non vera erit quae constituta

definitio est, Eorum autem locorum qui ad cōfirmandū
quid sumuntur, nullus ad definitionem probandam va-
let. Non enim satis est ad confirmandam definitionem
idem esse id quod definitioni, nomini que quod defini-
tur subiectū est docere, sed cetera omnia quae praeposui-
mus complecti debet definitio. Sic igitur definitionē ex
iis que locis euertere debemus. Quod si probare eam &
constituere velimus, primum intelligendum est, neminē
aut paucos certe eorum qui disputant, definitionem per
ratiocinationem tractare & concludere solere, eamque
omnes principio initiō que sumere. Cuiusmodi sunt ge-
ometrae, & y qui in numerorum ratione versantur, cae-
terisque disciplinis generis eiusdem. Deinde illud in-
telligendum est non esse huius disputationis subtiliter
explicare, quid sit definitio, & quemadmodum sit de-
finiendum. Nunc quidem quo ad hic locus postulare
videtur, eatenus hoc solum dicendum est, & definitionem
& vim naturamque rei per ratiocinationē posse cōcludi.
Nam cum definitio oratio sit quae quid sit res explicat,
eaque sola que in definitione dicuntur in natura rei dici
debeat. (dicuntur autem de natura rei genera & diffe-
rentia), profecto si quis ea solū sumat quae de natura rei
dici debent, quae hac ipsa complectetur oratio, definitio
sit necesse est. Non enim aliud definitio esse potest: quan-
do quidem nihil aliud in rei natura dicitur. Ergo illud

quidem perspicuum est, definitionem per ratiocinationē
posse concludi. Quibus autem ex locis sumenda sint ar-
gumenta ad probandam definitionem, alijs libris accu-
ratius exposuimus, qui idem ad hunc locum pertinet.
Ex ijs enim contrarijs quæ aduersa dicimus, & ceteris
contrarijs elicienda sunt argumenta, siue totam defini-
tionem, siue singulas partes spectemus. Nam si opposita
& contraria, oppositi definitio est, ea etiam quæ statuta
& posita est eius sit de quo agitur necesse est. Quoniam
autem adue. sorum plures sunt coniunctiones, sumenda
est ex aduersis quæ cōtraria definitio videatur maximè.
As ex tota quidem definitione argumenta, quemadmo-
dum exposui, trahenda sunt. Ex partibus autem hoc
modo, & primū ex genere: Si contrarium in contrario
est, id autem de quo agitur, non est in eodem, certe in cō-
trario genere erit: quandoquidem necesse est contraria,
aut in eodem genere esse, aut in cōtrarijs. Atque etiam
contrarias differentias de contrarijs dici æquum puta-
mus. ut exempli causa, de albis & nigris, quorum de his
quod vim habet comparandi, de illis quod vim habet dis-
sipandi aspectus dicitur. Ita si de contrario cōtraria di-
cuntur, profecto de eo quod propositum est, ea etiam diffe-
rentia quæ statuta sunt, dicentur. Ex quo fit ut quo-
niam & genus & differentia rectè explicata sunt; defi-
nitio vera sit quæ data est. An non necesse est, in contra-

riy contrarias dici differentias, nisi in genere eodem cō-
 traria reperiatur. Quorū autem cōtraria sunt genera,
 nihil prohibet eandem differentiam de vtrisque dici, ut
 de iustitia & iniustitia: quorum illa virtus, hæc vitium
 animi dicitur. Ita animi differentia in vtroq; dicitur,
 quoniam corporis etiam sua virtus est, & vitium. Hoc igitur
 verū est quidē certe, contrariorū aut contrarias, aut
 easdem esse differentias. Si ergo de contrario contraria
 dicitur, de hoc aut non item: profecto in hoc ipso ea qua
 statuta est intelligetur. Cum autem ex genere & diffe-
 rētijs definitio sit, si cōtrarij p̄spicua & clara sit definitio
 eius etiam de quo agitur, p̄spicua claraq; erit definitio.
 Quoniam. n. contrariū in eodem genere est in quo alte-
 rum contrariū, aut in contrario, eodemq; modo differen-
 tiæ aut cōtrariæ de cōtrarijs, aut eadem dicuntur: certe
 de eo quod in controuersiam incidit, aut idem genus qd
 etiā de contrario dicitur, & differentia contraria vel om-
 nes vel nonnullæ & ceteræ eadem, vel contra differentia
 eadē, & genera contraria, vel vtraq; cōtraria & genera
 & differentia quoniam eadē esse vtraq; nō possunt. alioqui
 contrariorum eadem erit definitio. Ex casibus etiā & cō-
 iugatis ducuntur argumenta. Genera enim alia, alia se-
 quuntur, & definitiones alia alias, hoc modo: Si obliuio
 est depulsio scientiæ, etiam obliuisci depellere scientiam
 erit: & oblitū esse idem quod depulisse scientiā. Si igitur

vñū eorum quæ dixi, concessum sit, cætera etiam conce-
 dantur necesse est. Item q̄ si interitus dissolutio est natu-
 ræ, interimere etiam erit dissolvere naturam & accom-
 modate ad interimendum idem quod accommodate
 ad dissoluendum. Et si id quod vim habet ad dirimen-
 dum, idem est quod id quod vim habet ad dirimendam
 naturam, interitus etiam diremptio erit natura. Ea-
 dem est cæterorum ratio. Ita fit, vt si vnum quodlibet
 sumptum sit, etiam reliqua omnia concedantur. Ex ijs
 quæ eodem modo inter se affecta sunt hoc modo: Si id
 quod salubre est efficiens est valetudinis, id etiam quod
 valet ad firmam constitutionem corporis, efficiēs erit fir-
 me corporis constitutionis: & quod prodest, ad bonum ef-
 ficiendum pertinebit. Eodem enim modo ad suum quic-
 que eorum finem affectum est. Ita si vnius eorum defi-
 nitio est, vim habere ad efficiendum finem, vnius cuiusq̄
 etiam cæterorū hæc propria erit definitio. Ex maiore
 etiam, & ex paribus quot modis licet confirmare, duo-
 cum duobus comparantur, hoc modo: Si hæc magis hu-
 ius rei, quam illius rei definitio est, quæ autem minus
 videtur, definitio est, etiam quæ magis videtur definitio
 erit. Et si pariratione hæc huius rei, & illa illius rei defi-
 nitio est, et vna alterius rei est, reliqua ēt reliqua rei erit.
 Quod si vna definitio cū duabus rebus, aut res vnacū du-
 abus definitōibus cōferantur, nullus huius loci vsus erit.

Neque enim duarum rerum vna definitio, neque dua-
 vnus rei definitiones esse possunt. Maxime autem apti
 & accommodati sunt ex omnibus loci y qui modo expo-
 siti sunt, & qui ex casibus coniugatisque sumuntur.
 Itaque y maxime in mente & cogitatione defixi atque
 parati esse debent. (Maxime enim apti sunt ad multas
 quaestiones) atq; etiam ex ceteris omnibus y qui latissi-
 me patent, quoniam ex ceteris omnibus valet plurimū.
 vt si propositis rebus singulis, & formis videas, an in ea
 omnia conueniat definitio. quādoquidem synonyma est
 species. Qui quidem locus contra eos etiā valet, vt supra
 dixi, qui ideas esse ponunt. Iam si per translationem no-
 men quod definitur dixit, aut idem de se dixit vt alterū,
 & si quis alius locus late pateat, firmusque sit, is adhibē-
 dus est. III. Difficilius autem esse cōfirmare & probare
 quāam refellere definitionē, ex ys quae deinceps dicemus,
 perspici poterit. Neque enim facilis est cognitu defini-
 tio, neque y quos interrogamus, libenter dant propositio-
 nes eiusmodi, Eorum quae data definitio complectitur,
 vnum genus esse, alterum differentiam, & In natura
 rei genus differentiásque dici: sine quibus ratiocinatio-
 ne concludi non potest definitio. Nam si quaedam etiā
 alia in rei natura dicantur, certe dubium est eane quae
 statuta est, an alia eius definitio sit, quandoquidem de-
 finitio oratio est, quae quid res sit explicat. Quod etiam

197
ex his intelligi potest, quia facilius est vnum quàm plu-
ra concludere. Ac ei quidem qui euertit, satis est in vnum
dirigere argumentationem: quippe cum si vnum quale-
cunque refellamus, euertimus definitionem. At vero ei
qui confirmat, omnium eorum quæ definitio complecti-
tur, necessaria concursio est. Præterea ei qui probat defi-
nitionem, de toto genere tractanda est ratiocinatio. De-
bet enim de omnibus definitio dici quæ nomen complecti-
tur, & præterea vicissim, de quibus definitio, nomen
etiam dici debet, si futura sit propria, quæ est statuta de-
finitio. At ei qui refellit, non est necesse de toto gene-
re monstrare. Satis est enim docere, non verè dici de
aliquo eorum quæ nomini subiecta sunt definitionem.
Quòd si totum & omnino refellendum sit, certe non ne-
cesse est reprehendendo reciprocari argumentationem.
Satis enim est eum qui refellit omnino, ostendere in ali-
quo eorum quæ nomen complectitur, definitionem non
intelligi: contra quæ non necesse est docere, de quibus ora-
tio non dicatur, nomen quidem dici quod definiatur.
Iam si omnibus etiam quæ nomen complectitur, conue-
niat, non solis autem ijs, definitio euersa erit. Similis est
ratio proprii & generis. Utrunq; enim eorum facilius re-
fellitur, quàm probatur. Atque id quidem de proprio: ex
ijs quæ dicta sunt perspicui potest. fere enī in coniunctiōe
explicatur proprium. Ita vno verbo repreheso licet refel-

lere: at ei qui probat proprium, omnia concludenda sunt
necessario. Cetera autem omnia fere quae ad definitio-
nem, ad proprium etiã conueniet assumere. Eum enim
oportet qui probat, omnibus ijs quae subiecta sunt nomi-
ni docere cõuenire. At eum qui refellit satis est vni do-
cere non conuenire, si conueniat omnibus, at non solis,
hoc etiam pacto reprehensum erit, quemadmodum in
definitione diximus. Genus autem vno modo licet proba-
re, si omnibus cõuenire doceamus, refelli autem duobus.
Nam & si nulli & si cui doceatur non conuenire euer-
sum erit. Iam eum qui probat, nõ satis est ipsum inesse
monstrare, sed eum etiam oportet quare vt genus in sit,
ostendere. At eum qui refellit satis est non inesse docere
in aliquo, vel in nullo. Videtur autem, vt in ceteris rebus
facilius est dissipare, quã dissipata & dispersa conne-
ctere, sic in his refellere quã probare. Accidentis por-
rò vniuersa quæstio, facilius refutatur quã confirma-
tur. Confirmando enim docendum est conuenire omni-
bus: in refutatione satis est vni ostendere non conuenire.
Contra quæstio quæ in parte proponitur, facilius confir-
matur quã repreheditur. Ad probandum enim satis
est alicui docere conuenire, refutando autem nulli con-
uenire docendum est. Atque etiam illud perspicuũ est,
quid ita facillima sit vna ex omnibus refutatio defini-
tionis, plura enim quã pleraque eorum quæ exposui-

199
mus complectitur, atque ex pluribus facillius efficitur conclusio, quoniam in multis sapius quam in paucis rebus error versari solet. Præterea ad definitionem evertendam ex alijs argumenta sumi possunt. Siue enim oratio non est propria, siue non est, genus quod datum est, siue aliquid eorum quæ complectitur non conveniat, eversa erit definitio. At vero ad cetera refutanda neque ea quæ ex definitionibus existunt, neque alia sumi possunt omnia. Sola enim ea quæ ad accides sumuntur, ei sunt cum ceteris omnibus communia quippe cum inesse & convenire omnia debeant. Si vero genus non ut proprium conveniat, non idcirco genus eversum erit. Itemque non necesse est proprium, ut genus, neque accidens ut genus, vel proprium convenire, sed solum convenire. Ita fieri non potest, ut ex ceteris ad alia nisi ad definitiones argumenta ducantur. Perspicuum est igitur definitionis unius ex omnibus & refutationem facillimam esse, & difficillimam probationem. Nam effici & illa concludi debent omnia. Siquidem convenire illa ipsa ex quibus constat docendum est, & genus esse id quod affertur, & propriam esse orationem, & præterea rei naturam declarari oratione, atque id præclare factum esse. Ad definitionis hanc naturam proximè ex reliquis accedit proprium. Nam & facillimum est ad refutandum, quod fere constat ex multis.

verbis & ad probandum difficillimū, quòd multa cōcurrere & quasi conuenire debeāt, quòdque soli rei insit, & cum ea reciprocetur. Omnium autē accidens facillimū est ad probandum. Cum enim cetera non solum cōuenire docendum sit, satis est ostendere cōuenire & inesse accidens: difficillimeq; accidens refellitur, propterea quòd per pauca completitur, neque enim declaratur in accidente quomodo conueniat. Itaq; cetera omnia duobus modis refelli possunt, & docendo non cōuenire ea, & nō hoc vel illo modo cōuenire: Accidens autem refutari nō potest, nisi ostendatur non conuenire. Ac loci quidem fere expositi sunt, ex quibus nobis ad quaque quaestionem magna argumentorum suppetet copia.

ARISTOTELIS TOPICORUM.
LIB. VIII.

CI. **S** Equitur, ut de dispositione & ordine argumentorum, interrogandi quaeratione dicendū esse videatur. Primū quidem locum ex quo argumentum sumat, inuenire debet is qui quaestionem positurus est, deinde quaerere ipse per se, & disponere omnia. Postremo hac omnia apud alios tractare & eloqui. Ac loci quidem philosopho cum dialectico communis inuentio est: argumentorū autem dispo-

sitio & interrogatio, quoniam hoc totum, alterum qui
 contra disputet, requirit, propria sunt Dialectici. Philo-
 sophus enim, quiq; per se & solus exquirat omnia, modo
 vera sint & nota ea ex quibus efficitur conclusio, non la-
 borat an qui contra disputat, vel hoc nomine maxime non
 concedat, quod finitima sint & coniuncta ijs quæ à prin-
 cipio proposita sunt, & quod provideat, quid effici con-
 cludiq; oporteat. Quin etiam dat operam ut quam cla-
 rissima sint maximeq; coniuncta cum re, pronunciata:
 quippe cum ex his talibus conficiantur quæ scientiam
 gignunt ratiocinationes. Ac loci quidem ex quibus dis-
 cenda sunt argumeta superioribus libris expositi sunt
 à nobis. Nunc de eorum dispositione quaerendi que ratio-
 ne ita dicemus, si ante eas ppositiones, quæ præter neces-
 sarias reliquæ sunt, partiamur. Necessaria autem dicun-
 tur ea, ex quibus ratiocinatio constat. Quatuor autem
 genera sunt earum quæ præter has assumuntur. Aut
 enim inductionis gratia, ut quod uniuersum est detur:
 aut augendæ & amplificandæ argumentationis: aut
 occulendæ celandæque conclusionis: aut illustrandæ a-
 perientæque orationis causa, omnis propositio sumitur
 præterea nulla. Sed eo omnis diligentia conferenda est,
 ut his ipsis vel argumetationem amplificemus, vel in in-
 terrogando utamur. Quamquam autem eas quæ occul-
 tandæ conclusionis causa assumuntur, certandi studio

adhibemus: eis tamen, quoniam hoc totum huius artis mu-
 nus cum altero transigendum est, uti necesse est. Neces-
 sarias igitur ex quibus conficitur ratiocinatio, non sta-
 tim proponere, sed longe ad summam proficisci debemus.
 Non enim debet aliquis, exempli causa, contrariorum
 quæ aduersa dicuntur, eandem artem esse sumere, etiam
 si id velit, sed omnino contrariorum. Hoc enim concessa
 & posito, etiam aduersorū eandem artem esse conclu-
 det: siquidem aduersa subiecta sunt contrarijs. Quod si
 non concedat, tum per aduersorum singulorū inductio-
 nem tractanda erit argumentatio. Nam aut ratioci-
 natione aut inductione sumenda sunt necessariae pro-
 positiones, aut quadam ratiocinatione, quadam inductio-
 ne. Quæque valde perspicua & clara sunt, eas propo-
 nere debemus, propterea quod obscurior est semper ma-
 gisq̃ dubia in recessu & in inductione conclusio: Atq̃
 mox ipsas necessarias proponere, si quis sumere illo modo
 non possit, est maxime expeditū. Quæ autē præter ne-
 cessarias enumeratae sunt, & illarū ipsarū causa sumi
 debent, & ita adhiberi: ad inducendū quidē ut a singu-
 lis ad vniuersas & generales, a nō dubijs clarisq̃ ad oscu-
 ras dubiasq̃ pueniamus inducēdo. Clariora aut sunt ea
 quæ sensui subiecta sunt aut per se, aut certē plerisq̃: ad
 celādā aut cōclusionē, ut ante fiat de ijs ratiocinatio, ex
 quibus id quod initio propositū est, cōcludi efficiq̃ debet. Q̃

ita fiet si quis nō solum necessarias, sed aliquā etiā earū
 quæ ad illas vtilēs erunt, cōcludat. Illud etiā proderit, cō
 clusiones tacere, easque post quasi per coacervationē om
 nes colligere syllogismo. Sic enim à primo proposito aber
 rabit longissimè. At ut in sūma dicā eum oportet qui
 obscure vult interrogare, ita hoc prestare, ut interrogata
 iam tota oratione, effecta q; conclusione, alter causa quæ
 sit requirat. Idque ex superiore loco efficietur facillime.
 Si enim sola vltima conclusio pronūcietur, incertū erit,
 quē admodū efficiatur, quod is qui contra disputat, vnde
 efficeretur non prouideret, cum priores ratiocinationes
 in membra digestæ non essent. Minime autē digeritur
 in mēbra ratiocinatio cōclusionis tū, cū eius sumptiones
 non enumerantur, & disponuntur, sed illa ex quibus p
 bantur illius syllogismi sumptiones. Utile erit etiā, non
 cōtinenter propositiones sumere ex quibus ratiocinatio
 nes cōstant, vicissimq; aliā et aliā efficere conclusionem.
 Collatis enim vnū in locū is omnibus quæ apta sunt ad
 aliquid concludendū, facilius quid ex eis efficiatur, in
 telligi potest. Atq; etiā generalis quedā, ex definitione
 non eorū de quibus agitur, sed cōiugatorū, sumenda pro
 positio est. Falsa enim cōclusionē se ipsi capiunt y qui re
 spōdent, cū cōiugati sumitur definitio, quasi vniuersam
 generalemq; minimè concedant propositionē, ut si hoc su
 mendum sit, eum qui irascatur, appetentē esse vltionis,

Sumaturque iralibido esse puniendi eum qui contempsisse videatur: certe sumpto hoc, omnino quod volumus habebimus. At si quis definitionem afferat eorum de quibus agitur, fere fit, ut is qui respondet ei resistat, quod facilius sit in his occurrendi ratio. Cuius generis illud est. Non omnes qui irascuntur, pœnam appetere: nos enim parentibus irasci, neque eos supplicio affici optare. Et quanquam non videtur vere hoc loco occurrere, propterea quod nonnullis satis gravis pœna est, aliorum molestia & pœnitentia, habet tamen aliquid probabilitatis & auctoritatis, ut non sine causa propositum negatum esse videatur. Definitioni autem iræ tam facile resisti non potest. Præterea is qui quæstionem ponit, ita proponere debet, ut non ad id de quo agitur, sed aliò quod affert, pertinere videatur. Declinant enim omnes qui respondent, ea omnia quæ ad propositum pertinent. Dare etiam operam debet, ut quàm maxime incertum sit, utrùm id de quo agitur, an eius contrariũ velit sumere. Cum enim quid ad propositum pertineat obscurum est, neque apparet, tum facilius concedunt quod illis probatur. Iam vero ex similitudinis collatione interrogandi erunt, quoniã & verisimile est & vniuersa re quam vult quispiã concludere, obscurior & occultior redditur. velut quæ admodum ars & inertia eadem est contrariorum, sic sensum eundem versari in contrarijs. aut contra, quando sensus

in contrarijs rebus cernitur, etiam artem. Quod quidem genus finitimū est inductioni, non idē tamen valet. Illic enim ex rebus singulis ad vniuersas peruenitur, in similitudine autem non peruenitur ad vniuersas, in quibus similia omnia continentur. Ipse etiam sibi interdū debet resistere. Suspectos enim non habent eos, qui æqui in disputando vidētur. Utile est etiam si dicat ea se proponere quæ vsitata & trita sunt, in omniūq; ore versantur. Neque enim audent vsitata repudiare & tollere, quòd quid contra obijciant nō habent & quia hæc illis vsitata sunt haud periculum est, ne ea reprehendant. Iam & studiū nostrū in aliqua re sumenda dissimulare, etiam si utile sit debemus. is enim qui magnum studiū in aliqua re ponunt, resistunt libentius. Et similitudinū collatione proponere, quia facilius concedunt rem in alio, quā per se ppositam. Magna etiam vis in eo est ad probandum obscure quod volumus, si id non proponamus quod sumendum est, sed id quod illud cōsequitur necessario. Facilius enī dant & concedunt illud ipsum, quòd non æquē ex eo perspicipote est quid sit efficiendum quo tamen sumpto, etiā illud sumptum erit. Illud etiam plurimū valet, extremo loco id proponere, quod in primis efficere velimus. Solent enim omnes primæ disputationi resistere acrius & diligentius: propterea quòd omnes qui disputant, ea in primis proferre solent, in quibus maius studiū curamque posue-

runt. Quamquam apud nonnullos hæc quæ ad rem maxi-
 me faciunt prima dici debet: cuiusmodi sunt difficiles:
 qui quidem ea concedunt facilius quæ prima disputatione
 afferuntur, si modo quid sequatur non omnino appa-
 reat: ad extrema autem, difficiles se proteriusque præbet.
 Quod idem de iis iudicandum est, qui acutos se putant
 in respondendo. positis enim concessisque per multis, ca-
 ptionibus, & quasi præstigijs quibusdam utuntur in con-
 clusione, quasi ex iis quæ posita sunt, minime sequatur.
 Illi autem facile concedunt, & freti ingenio suo, & rati
 nullum se incommodum consecuturum. Postremo producenda
 erunt & amplificanda interyciendaque in argumentatione
 ea omnia, quæ nihil ad rem pertinere videbuntur. Id quod
 iis soliti sunt facere qui falso aliquid describunt & deline-
 ant. Nam cum multa sunt, difficilis est falsi diiudicatio.
 Itaque celant & obscurant rem interdum iis, qui obscure
 utuntur interrogationibus, ea quasi in cumulo occulta pro-
 ponentes sumentesque, quæ nunquam per se ac singula daren-
 tur. Atque ex his locis argumenta ducenda erunt, ad cel-
 landam dissimulandamque conclusionem. In ornanda au-
 tem amplificandaque disputatione, rerum finitimarum &
 coniunctarum adhibenda inductio atque diuisio est. In-
 ductio quidem quid sit facile perspicitur. Diuisio autem
 talis est: ut artem arte præstantiore esse aut quia certior
 sit, aut quia in rebus melioribus versetur. Et artium, alias

esse, quarum omne opus est in cognoscendo, alias quarum
 in agendo, alias quarum in faciendo. Hac enim & orna-
 tum afferunt orationi, nec necessaria sunt ad efficiendam
 conclusionem. Dilucidam autem & perspicuam argumē-
 tationem faciēt exēplum, similitudinis que collatio. Exē-
 pla autem propria & ad rem apta esse debent, & eius-
 modi, ex quibus res intelligatur. Cuiusmodi illa sūt quæ
 Homerus, non quæ Chærilus commemorat. Sic enim no-
 tius erit & clarius id quod proponitur. In disserendo au-
 tem, ratiocinatione utendum erit apud Dialecticos poti-
 us, quàm apud multitudinem: inductio contrà magis
 multitudinem cōmouet. Sed de his generibus iam dixi.
 In quibusdā rebus facile potest is qui inductione utitur,
 inuenire id quod totum dicitur in alijs non facile potest,
 quod omnibus similitudinibus nō est cōmune nomen im-
 positum. Quinetiā cum genus vniuersum cōcludi debet
 eādemq; ceterorum similiū rationem aiunt esse, tum id
 pfecto difficillimū est, quænam eorum quæ commemo-
 rata sunt, eiusdem sint generis, quæ non sint, explicare
 dicēdo. Ob eamque causam sæpe disputantes inter se dis-
 sident & hærēt, dum alij similia esse confirmāt, quæ nō
 sunt similia, alij similia nū similia sint, abigunt. Quo
 circa in his omnibus omni ratione efficiendum est, ut no-
 mina fabricentur, ut nec ei qui poscit quæstionē, nū eius
 quod offertur nō sit similis ratio hærere liceat, nec ei qui

rogat, calumniari, eandē esse rationē, q̄ multa eorū quo-
 rum similis ratio nō est, eodē mōdici videantur. Cū autē
 inductione multarum rerum adhibita, non dat alter, id
 de toto genere, tum æquum est, ut aliquid contra obijciat
 postulare. Quod si in aliquibus nō doceas hoc modo cōti-
 gere, non erit æquum rogare, quorum tandem non sit
 similis ratio. Primū enim argumētatio per inductionē
 tractāda est, tū postulandū, ut resistatur. Sed postulādū
 est, ut occurratur nobis, nō in eo ipso quod proponitur, nisi
 forte vnū est solum eius generis. ut duo, sunt tantūmodo
 parium numerorū primus. Debet enim is qui resistit, in
 alio genere resistere: aut certe dicere, hoc vel illud solum
 esse ex eo genere. Quod autem ad eos attinet, qui in toto
 genere occurrūt nobis: nec in eodem genere occurrunt,
 sed in eo quod eodem nomine, sed ambiguo cōtinetur (ve-
 luti habere aliquem nō suū colorem, aut pedem, aut ma-
 num, quoniam & pictor habeat nō suū colorem, & cocus
 non suū pedem) in his omnibus, diuisione adhibita, inter-
 rogare debemus. Nam si ambiguum lateat neque ape-
 riatur, rectē in p̄positione nobis videbitur resistere. Quod
 si in simili genere, non in ambiguo resistens, nostrum la-
 be factet rogatum, detracto eo, in quo resistet nobis, quod
 reliquum est in toto genere valere docebimus, dum quod
 commodū est, effecerimus. Quod in obliuionis verbo &
 oblitum esse animaduerti potest. Non enim concedunt

eum oblitū esse, qui artē amiserit, eo quod casu & inte-
 ritu rei eam amisit, nō oblitus est tamē. Quod ergo reli-
 quum est, dempto eo in quo occursum est nobis, cōmemo-
 rari debet, ut si quis remanente re, artem amisit, eū obli-
 tum esse. Eodēq; modo de ijs iudicandū est, qui hoc lo-
 co nobis occurrunt: Maiore bono maius malū esse con-
 trariū. Proferūt enim valetudinē, quæ cū minus sit bo-
 nū quàm firma corporis constitutio, tamē ei maius bonū
 cōtrarium est, morbum enim maius malum esse infirma
 affectione corporis. Ex his etiā id detrahendū est in quo
 occurritur, eo enim sublato, facilius licebit proponere: ut
 maiori bono maius malum, contrarium esse nisi vnum
 alterum vnā secū inferat, ut firma corporis affectio vale-
 tudinem. Quod idem faciendum erit non solum si quis
 nobis occurrat, sed etiam si non occurrat, & tamen id ne-
 gabit, & abnuet, quòd aliquid tale provideat quod iure
 contra obijci possit. Sublato enim eo in quo nobis resistit,
 dare & cōcedere cogetur id quod reliquū est, quòd in eo
 quod reliquū est aliquid cōtineri, quòd non sit ita, mini-
 me animaduertat. Quòd sidare nolit, etiā tum cum peti-
 tū est, ut resisteret, certe quo resistat nobis, non habebit.
 Sūt autem propositiones eiusmodi, quæ quadā ex parte
 falsæ sunt, quadam ex parte veræ. in quibus eo quod ex
 parte est sublato reliquum licebit verū relinquere. Si vero
 multa proponamus, in quibus nobis minime resistat, tum